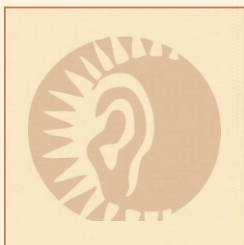

2025.

Óvodai nevelés program

**Klúg Péter Óvoda, Általános
Iskola, Szakiskola, Kollégium és
EGYMI a**

**Kozmutza Flóra Általános Iskola és
Szakiskola Tagintézménye**

Szeged

ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM

**Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Klúg Péter Óvoda, Általános Iskola,
Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**

A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók alapján

Készült:

- Az óvodai nevelés országos alapprogramja (363/2012 Kormányrendelet)
- A 77/2025ös kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, valamint egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

Tartalom

1. AZ ÓVODA.....	4
1.2. NEVELÉSI ALAPELVEK, ÉRTÉKEK, CÉLKITŰZÉSEK:.....	5
1.3. ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	6
1.4. SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK.....	12
1.5. A GYERMEKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK 13	
1.7. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI	18
1.8. A GYERMEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK.....	20
1.9. HALLÁSSÉRÜLT GYERMEKEK ÓVODAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA.....	21
1.10. BESZÉDFOGYATÉKOS GYERMEKEK ÓVODAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA...	31
1.11. HALLÁSJAVÍTÓ MŰTÉTEN (COCHLEÁRIS IMPLANTÁCIÓN) ÁTESETT GYERMEKEK KÜLÖNNEVELÉSE AZ ÓVODÁBAN	37
1.12. AUTISTA GYERMEKEK ÓVODAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA	39
1.15. MINDENNAPOS MOZGÁSFEJLESZTÉS ÓVODÁNKBAN.....	53
1.16. A BEISKOLÁZÁS RENDJE:	54

1. AZ ÓVODA

1.1. A gyógypedagógiai ellátás területei

Óvodánk a sajátos nevelési igényű (hallássérült, autizmus spektrum zavarral, valamint súlyos beszéd- és nyelvfejlődési zavarral, részképesség zavarral küzdő) gyermekek oktatását nevelését végzi többirányú cél- és feladatrendszerben. Az óvodai csoport összetétele heterogén, független a gyermekek hallásállapotától, életkorától, kommunikációs és fejlettségi szintjétől, a társuló sérülések súlyosságától.

A cochlea implantációs műtéten átesett gyermekek részére is megszervezzük az óvodánkban a speciális fejlesztést, amennyiben lakóhelyén nem biztosíthatók a szükséges feltételek vagy a szülők kérik az intézmény ellátását.

A 2024-2025-ös tanévtől külön óvodai csoportban autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek nevelését is ellátjuk. Az óvodai csoport vegyes életkorú csoport és társult sérülések is előfordulhatnak a gyermekeknél.

1.1.1. Bevezetés

Az óvodai fejlesztési programot a 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló, valamint az azt módosító 77/2025 (IV.15) Korm. Rendelet által megállapított 1. sz. melléklet és a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet 1. melléklet: A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvében foglalt tartalmak alapján készítettük.

A program jellemzői

- Nevelési tevékenységünk az egyenlő hozzáférés biztosításával az emberi jogok és a gyermekeket megillető jogok tiszteletben tartásával a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására irányul.
- Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál abból indultunk ki, hogy a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége – az óvoda, mint kiegészítő szolgáltató intézmény játszik igen fontos szerepet.
- A nevelési program a halló gyermekek számára készült Óvodai nevelés országos alapprogram által meghatározott általános nevelési, fejlesztési tartalmak és célkitűzések mellett kiemelten tartalmazza az anyanyelvi fejlesztés rendszerét, mert a halláskárosodás következtében teljesen elmarad, vagy erősen sérül a gyermekek beszéd és nyelvi kompetenciája.
-

- A fejlesztés játékos, természetes kommunikációs szituációkban ajánlott, a fejlesztési terv tartalmi és időkeretei rugalmasan értendők.
- A témák alkalmazása az életkortól függetlenül, az egyéni sajátosságok figyelembevételével történik.
- Nevelési tevékenységünkben érvényesülnek azok az Alapprogram által biztosított innovatív pedagógiai törekvések, melyek lehetővé teszik a pedagógusok módszertani szabadságának érvényesülését. Ennek a gyermek érdekei adnak megkötéseket.

1.2. NEVELÉSI ALAPELVEK, ÉRTÉKEK, CÉLKITŰZÉSEK:

1.2.1. Gyermekkép, óvodakép

1.2.1.1. Gyermekkép

Célunk a 3-6 éves, (indokolt esetben 7.életévét betöltött) hallássérült, autista vagy beszéd fogyatékos gyermek egészséges, harmonikus személyiségének fejlesztése oly módon, hogy a gyermek nyitottá váljon a természeti és társadalmi környezet befogadására.

A gyermek, fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó.

Célunk, hogy nevelés hatására a sérült kisgyermeknél fejlődjön az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés.

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, biztosítja minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést.

Törekvésünk, hogy a gyermek szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek.

Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

1.2.1.2. Óvodakép

Az óvodai nevelés alapelvei:

- A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.
- A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását.
- Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről,
- az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről;
- a testi, szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról,
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű- az életkornak és fejlettségnek megfelelő- tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető játékról
- e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről, a gyermek egészséges fejlődéshez és fejlesztéshez szükséges személyi és tárgyi környezetről.

1.3. ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmód igényének kialakítása az óvodai életkorban kiemelt jelentőségű. Az egészséges életvitel alapvető szükségleteket elégít ki, amelyek elősegítik a gyermekek testi, lelki fejlődését.

Ezen belül az óvodai nevelés fontos része:

- a gyermekek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;

- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;

Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezért szükséges, hogy

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;
- óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- a szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, melynek során azok a szokások, normák, szabályok interiorizálódnak a gyermekben, melyek fejlesztik erkölcsi tulajdonságait (például: az empátia, segítőkészség, önzetlenség, tolerancia, figyelmesség) és akaratát (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának alakulását)
- Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.
- A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modellértékű szerepet tölt be.

Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés

• Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása - beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel - az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

• Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságra -, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek

változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhethet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

- Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek - érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség - fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

- A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése. A tanulás lehetséges formái az óvodában: az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása, a spontán játékos tapasztalatszerzés, a játékos, cselekvéses tanulás, a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés, az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés, a gyakorlati problémamegoldás. Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

1.3.1. Az óvodai élet megszervezésének elvei

Óvodánk a Kozmutza Flóra Általános Iskola, Szakiskola, Klúg Péter Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény intézményegységeként működik, szoros nevelési, oktatási és gazdasági egységben az általános iskolával, a szakiskolával és a kollégiummal.

1.3.1.1. Személyi feltételek

A közvetlen szakmai és operatív feladatok irányítását, szervezését a tagintézmény-vezető végzi.

A hallássérült óvodai csoportot szurdopedagógia szakos gyógypedagógiai tanár vezeti. Amennyiben a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét, úgy a velük való foglalkozást lehetőség szerint szurdopedagógia és a társuló fogyatékoságnak megfelelő végzettségű gyógypedagógus végzi. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

A beszéd fogyatékos óvodai csoport fejlesztését felsőfokú végzettségű óvodapedagógus és logopédiai szakképesítéssel rendelkező gyógypedagógiai tanár végezheti.

Az autista óvodai csoport fejlesztését gyógypedagógus és autizmus spektrum zavar szakképesítéssel rendelkező gyógypedagógiai tanár végezheti.

A csoportok délutáni fejlesztését felsőfokú végzettségű gyógypedagógiai tanár látja el. Szervezi az étkezéseket, a szabadidős tevékenységeket, foglalkozásokat vezet, részt vesz a gondozási feladatokban. Munkáját szakképesítéssel rendelkező gyógypedagógiai asszisztens vagy gyermekfelügyelő segíti.

A nap folyamán dajka és szükség szerint gyermekfelügyelő segít a gondozási feladatokban és az étkezések lebonyolításában. A kollégiumban elhelyezett gyermekek éjszakai felügyeletét gyermekfelügyelő látja el.

Az egészségügyi feladatokat gyermekorvos, védőnő és ápolónő látja el. Betegség vagy baleset esetén az értesítést követően kötelesek azonnal az óvodában tartózkodó gyermekeket megvizsgálni és a megfelelő intézkedéseket megtenni.

1.3.1.2. Tárgyi feltételek

Három foglalkoztató teremmel rendelkezünk, ebből két csoportszoba, egy mozgásfejlesztő, egy pedig játszó szobai funkciót tölt be. Mozdíthatóságonkban Ayres terápiás eszközök, a Mozdíthatóságonk eszközei kaptak helyet, valamint gimnasztikai labdák, különféle hinták, trambulín, különböző méretű és formájú szőnyegek, alagutak állnak még a gyermekek rendelkezésére, biztosítják a speciális mozgásfejlesztést. Játszószobánk is jól felszerelt, barátságos, igazi „kuckó”. Csoportszobánkban főként a foglalkozásokhoz szükséges eszközöket, játékokat helyeztük el. Itt találhatóak a hallás-ritmus foglalkozás speciális eszközei (hangszerek, hangerősítő berendezés, magnó), a rajzolás, mintázás és a kézimunka eszközei, az értelmi nevelést szolgáló eszközök illetve egy speciális körasztal. A hallás-beszédnevelés elsődleges és elengedhetetlen eszköze a jól beállított és jól működő hallókészülék, a gyermek egyéni adottságainak megfelelően elkészített illesztéssel, illetve a cochleáris implantátum a működéséhez szükséges elemekkel, akkumulátorokkal és az egyéb tartozékokkal.

Az óvoda helyiségei kiegészülnek még egy tágas hálóteremmel, ahol a gyermekek szekrényei, ágyai találhatóak, valamint két mosdóhelyiség, egy fürdőszoba és egy nevelői szoba tartozik még ide.

1.3.1.3. Az óvodai élet megszervezése

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirendünk biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú csoportos és egyéni foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg.

A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, folyamatosság és rugalmasság jellemzi. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A napirendet a gyermekcsoportot vezető gyógypedagógusok alakítják ki.

Napirendünk:

7-8 óra	Ébredés, önkiszolgálás, reggeli, játék
8-8.30 óra	Kötetlen játék, gyülekezés
8.30-10.00 óra	Kötelező foglalkozások csoportos jelleggel
10:00 – 10.30 óra	Önkiszolgálás, tízórai
10.30– 12.15 óra	Egyéni foglalkozások, ezzel párhuzamosan szabad játék, séta
12 – 13 óra	Önkiszolgálás, ebéd
13 – 14.30 óra	Önkiszolgálás, pihenés, alvás, igény szerint
14:30-15:30	Kötött és kötetlen foglalkozás csoportos jelleggel
15.30 -16 óra	Önkiszolgálás, uzsonna
16 – 17.30 óra	Kötött és szabad játék, levegőzés, séta
17.30-20 óra	Játék, önkiszolgálás, vacsora, esti mese, tisztálkodás, alvás

Óvodánkban használatos dokumentumok:

Szakértői vélemények

Anamnesztikus adatok

Vizsgálati eredmények

Egyéni fejlesztési tervek

Pedagógiai vélemények

Audiogrammok

Tanmenet

Foglalkozási terv

Az óvodai tanmenet:

Az óvodai csoportot vezető gyógypedagógusok minden tanév elején tanmenetet készít az érvényes óvodai nevelési program alapján, ami tartalmazza a különböző foglalkozási típusok anyagát, a továbbhaladás lépéseit- melyek adott témakörön belül évenként, a gyermekek fejlettségi szintjének, fejlődési ütemének figyelembevételével koncentrikusan bővülnek.

A foglalkozási terv:

A délutáni foglalkozásokat vezető gyógypedagógus foglalkozási tervet készít minden tanév elején, melynek alapjául a tanmenetben előírt tananyag szolgál. Tartalmazza a tananyag begyakorlásához szükséges tevékenységeket, játékokat, feladatokat, továbbá kiegészíti olyan tevékenységekkel, melyek az életkori sajátosságokat, a gyermekek fejlettségi szintjét követve tartalmazzák az önállóságra nevelés, közösségi nevelés, munkára nevelés, egészséges életmódra nevelés lépéseit. A Kollégiumi nevelés országos alapprogramja alapján tematikus foglalkozásokat tervez.

Az egyéni fejlesztési terv:

A csoportot vezető gyógypedagógusok minden gyermek számára egyéni foglalkozási terveket készít, negyedéves bontásban az elért eredmények, tapasztalatok alapján.

Az egyéni fejlesztési terv a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva tartalmazza a hangos beszéd alapjainak megteremtéséhez szükséges egyedi hangfejlesztés hallásfejlesztés, aktív, passzív szókincsfejlesztés, értelmi és kognitív funkciók fejlesztésének módszereit és lehetőségeit.

Az egyéni fejlesztés feladatai:

- a beszédfejlődés megindítása illetve alakítása
- a beszédhangok iránti érdeklődés felkeltése
- beszédaktivitás fokozása
- egyedi hangfejlesztés
- a beszéd akusztikus és prozódiai elemeinek fejlesztése
- szájról olvasási készség alakítása
- nagymozgások, finommozgások, artikulációs mozgások fejlesztése
- téri orientáció, testséma fejlesztése
- hallásfigyelem fejlesztés

Az egyéni fejlesztési tervben rögzíti a gyógypedagógus a megfigyeléseit, tapasztalatait a gyermek aktuális tevékenységével, fejlődésével kapcsolatban, valamint a félévenkénti felmérések eredményeit, melyekről a szülőnek személyes beszélgetés keretében beszámol.

A csoportvezető gyógypedagógusok és a délutáni foglalkozásokat vezető gyógypedagógus félévkor és év végén írásban jellemzi a csoport fejlődését.

A Szakértői Bizottság által előírt felülvizsgálathoz illetve a beiskolázást megelőző szakértői vizsgálathoz, valamint a szülő és más, az óvodával kapcsolatban álló intézmény kérésére, indokolt esetben a gyógypedagógus a gyermekről pedagógiai jellemzést készít a tanév során.

1.4. SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

A tevékenység célja segíteni azon gyermekek beilleszkedését az óvodai környezetbe, akik szociális körülményeiket tekintve a családi mikrokörnyezetükből adódóan, a családon kívüli környezet miatt, vagy egyéb okból hátrányos helyzetűek, így különösen: csonka családban felnövő gyermekek, vagy munkanélküli szülők gyermekei.

A szociális hátrányok enyhítését óvodánkban az alábbi tevékenységi formák szolgálják:

- felzárkóztatás, fejlesztés
- felvilágosító munka a szociális juttatások lehetőségeiről, szülői értekezleteken, fogadóórákon, családlátogatásokon
- pályázatok figyelése, részvétel a pályázatokon

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységet intézményünk gyermek és ifjúságvédelmi felelőse tervezi, szervezi és koordinálja:

- Tanév elején a csoportvezetővel egyeztetve felméri a hátrányos és veszélyeztetett tanulók számát, majd listát készít, amelyből egy példányt átad az intézmény vezetőjének.
- A hátrányos helyzetű gyermekek körülményeiről környezettanulmányt készít, melynek során személyesen tájékozódik a család életkörülményeiről.
- A tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén rendszeres vagy gyermekvédelmi támogatás igénylését javasolja a szülőnek, illetve megállapítását kezdeményezi az illetékes helyi polgármesteri hivatalnál.
- Az iskolában jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatot ellátó fontosabb intézmények címét, illetve telefonszámát.
- Fogadóórákon tájékoztatja a szülőket tevékenységéről, az igénybe vehető támogatási formákról, a gyermek- és családvédelmi rendszer mai formáiról, az igénybe vehető segítségéről.
- Kapcsolatot tart karitatív és civil szervezetekkel, adományozókkal.

A gyermekek védelméről szóló 1997. évi XXXI. törvény alap gondolata értelmében ahhoz kell minden szükséges állami, önkormányzati segítséget, támogatást megadni, hogy a gyermeket a családban nevelhessék fel, és ne kelljen kiemelni onnan. Az iskola gyermekvédelmi munkája ehhez próbál megadni minden olyan segítséget, mely a fent említett törvény célját szolgálja.

1.5. A GYERMEKVÉDELEMSEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK

Célunk, hogy az óvodai gyermekvédelem munkáján keresztül a gyermekek problémáit mind korábban felismerjük, és minél hatékonyabban kezeljük, megelőzve súlyosabbá válásukat. Tevékenységünkkel segítséget nyújtunk a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásában, együttműködve a családdal, elősegítve a gyermek családban történő nevelkedését, bármilyen hátrányos megkülönböztetés nélkül.

A kedvezőtlen szociális gazdasági folyamatok, az érték- és normaválság, az életvezetési nehézségek növelik a családon belüli feszültségszintet, amely leggyakrabban a gyermekekre terhelődik és teljesítmény-, viselkedés- és kapcsolatzavarok formájában jelentkezik.

Ezért legfontosabb feladatunk a problémák felismerése, a bizonytalanság és a krízishelyzet érzékelése, a családlátogatások során a veszélyeztetettséget előidéző okok feltárása, az osztályfőnök közreműködésével a gyermekek pszichoszociális helyzetének figyelemmel kísérése.

A szakmai kompetenciába tartozó esetek megoldására a gyermekek fejlődésének és szabadidős tevékenységének figyelemmel kísérése, szünidei elfoglaltságának biztosítása során pedagógiai módszerekkel tehetünk kísérletet.

A preventív, és speciális gyermekvédelmi feladatokat, intézkedéseket az intézményben gyermek- és ifjúságvédelmi felelős koordinálja, és egyben segíti az iskola pedagógusainak gyermek- és ifjúságvédelmi munkáját.

1.6. AZ ÓVODA KAPCSOLATAI, A SZÜLŐ, A GYERMEK, A PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FORMÁI

1.6.1. A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái

A nevelés tulajdonképpen nem más, mint a személyiségformálás folyamata. E folyamat középpontjában a gyermeki személyiség strukturális egysége áll.

Célunk a gyermek személyiségének harmonikus fejlesztése, amely a nevelés két alapvető közösségének – a család, szülők és az óvoda, pedagógusok – koordinált, aktív együttműködésének feltétele.

A szülők nevelésben betöltött szerepe felmérhetetlenül jelentős, mivel minden további nevelői befolyás érvényesülésére kihat. A tanuló nevelését a szülők kezdik meg és teremtik meg az egészséges testi és pszichikus fejlődés feltételeit a családban. A szülők segítik a család keretében a gyermeket az első közösségi beilleszkedésben, a családi élet szokásrendjében, itt sajátítja el a

gyermek a társas érintkezés szokásait és szabályait, formálódik viszonya a felnőttekhez, szerzi első esztétikai élményeit.

A szülők nevelőmunkáját folytatják, illetve kiegészítik a gyógypedagógusok, nevelőtanárok.

Hogy ez a közös nevelés a gyermek érdekeit, fejlődését szolgálja, azonos elveken alapuljon, fontos a szülők és a pedagógusok összehangolt nevelői együttműködése.

Az együttműködés igen fontos formája a gyermek és a pedagógus kapcsolata.

A gyermekek és a pedagógusok együttműködésének színterei:

- a fejlesztő foglalkozások
- a foglalkozásokon kívüli tevékenységek
- délutáni foglalkozások

Tehát az óvoda és a kollégium, mint oktató-nevelő intézmény csak akkor működhet eredményesen, ha gyermeki érdeklődésére épít és figyelembe veszi a szülői érdekeket. Az óvodai és kollégiumi nevelés, a gyermeki személyiség harmonikus fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a szülői ház és a pedagógus közösség koordinált aktív együttműködése.

Ezen együttműködés

- alapja: a gyermek iránt érzett közös nevelési felelősség
- megvalósulási formái: a kölcsönös támogatás és a koordinált pedagógiai tevékenység
- feltétele: a kölcsönös bizalom és tájékoztatás, az őszinteség
- eredménye: a családi és az óvodai nevelés egysége és ennek nyomán kedvezően fejlődő gyermeki személyiség.

Az együttműködés formáit az előzetesen már vázolt pedagógiai feladatokra építettük, és az alábbi két témakör köré rendeztük:

A szülők részéről a nevelőmunka segítéséhez az alábbi közreműködési formákat várjuk:

- a kezdeti időktől mindvégig aktív részvétel a gyermek fejlesztésében,
- együttműködő magatartás,
- érdeklődő-segítő hozzáállás,
- a nevelési problémák őszinte megbeszélése, közös megoldása,
- a családi nevelésben jelentkező nehézségek közös legyőzése,
- aktív részvétel az intézményi rendezvényeken,
- ötletnyújtás az előadások témáihoz,
- őszinte véleménynyilvánítás,
- szponzori segítségnyújtás.

Intézményünk a gyermekek helyes neveléséhez a következő tevékenységi formákat ajánlja:

- nyílt napok, nyílt foglalkozások szervezése,
- rendszeres és folyamatos tájékoztatás a gyermekek fejlődéséről,
- előre tervezett szülői értekezletek,
- szükség esetén rendkívüli szülői értekezletek,
- fogadóórák,
- előadások szervezése logopédus, nevelési tanácsadó, pszichológus, egészségügyi

szakember (orvos, védőnő) meghívásával,

- családlátogatás,
- közös kirándulások,
- figyelembe vesszük kéréseiket, javaslataikat a házirend elkészítésében,

A szülői ház és az iskola együttműködésének továbbfejlesztési lehetőségei:

- családi játékos vetélkedők,
- közös rendezvények szervezése szülők és pedagógusok részvételével,

Az óvodai és a kollégiumi pedagógusok együttműködésének formái:

Tanulóink egy része kollégiumban lakik. Bár hetente rendszeresen hazautaznak, és a hétvégét családi környezetben töltik, hétfőtől péntekig az óvoda és a kollégium fejlesztő-nevelő munkája határozza meg a gyermek érzelmi-, beszéd- és személyiségfejlődését. Mivel a gyermek viszonylag sok időt tölt az intézményben, különösen nagy felelősség hárul az ott dolgozó gyógypedagógusokra, pedagógusokra és gyermekfelügyelőkre is.

Az általános feladatok mellett speciális feladatok is hárulnak rájuk.

Általános nevelési feladatok:

- kötetlen, családias légkör kialakítása
- a helyes napirend kialakítása
- az életkori sajátosságok figyelembe vétele
- a gyermek érdeklődésének figyelembe vétele
- az egészséges testi és értelmi fejlődés feltételeinek biztosítása
- a biztonságos érzelmi kötődés kialakítása
- barátságok kialakítása
- bizonyos mértékig a szülői szerepek átvétele
- a fejlődés elősegítése

A beszédkésztség fejlesztésében:

- a hallókészülék rendszeres viselésére, rendben tartására szoktatás
- személyes dialógusok folytatása
- a felszólítások, utasítások, egyértelmű kijelentések begyakorlása
- egyéni beszélgetések kezdeményezése
- az udvarias közlés és kérésformák kialakítása
- a szókincs fejlesztése, begyakorlása
- a beszédhelyzetek megteremtése
- beszédgyakorlás spontán helyzetekben, tevékenységek végzése közben
- viselkedési szokások kialakítása különböző élethelyzetekben
- séták, kirándulások, programok szervezése
- közös játékok szervezése

Az óvodán kívüli fejlesztés, kapcsolat a családdal és egyéb gyermekközösségekkel:

- kapcsolattartás a családtagokkal
 - beszélgetés

- javaslat az otthoni fejlesztéssel kapcsolatban
- kapcsolat más gyermekekkel
 - találkozások szervezése más gyerekekkel
 - közös játék, séta, kirándulás szervezése más csoportokkal
 - közös nyári táborozás

Az együttműködés formái:

- közös értekezlet tartása
- munkaközösségek tagjai a tanárok, nevelőtanárok egyaránt
- napi tanulmányi, magatartási, nevelési problémák megbeszélése
- rendszeres hospitálás

1.6.2. Kapcsolat a szülőkkel

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül, a kettő összhangja a gyermek harmonikus fejlődésének feltétele. Az együttműködés alapja a kölcsönös bizalom és segítségnyújtás, a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett környezetben élő gyermekek felkarolása.

Az óvoda tudja és nem is vállalhatja át a család nevelési feladatait és annak megoldását.

A hiányosságokra tapintatosan felhívjuk a szülők figyelmét, felajánljuk a szakmai együttműködést.

A gyermek harmonikus fejlődése szempontjából kívánt a pozitív együttműködés, mely a nevelés és a tanulás területén is megvalósul.

1.6.3. A szülők jogai, kötelességei és igényei

A nemzeti köznevelési törvény 72. § alapján a szülő joga, hogy:

- halmozottan hátrányos helyzetű gyermek esetén gyermeke óvodába járatásához a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározottak szerint anyagi támogatást kapjon,
- gyermeke neveléséhez igénybe vegye a pedagógiai szakszolgálat intézményét,
- megismerje az óvoda pedagógiai programját, házirendjét, tájékoztatást kapjon az abban foglaltakról, gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon,
- kezdeményezze szülői szervezet, óvodaszék létrehozását, és annak munkájában, továbbá a szülői képviselők megválasztásában, mint választó, és mint megválasztható személy részt vegyen, írásbeli javaslatát a nevelési oktatási intézmény vezetője, a nevelőtestület, az óvodaszék, a pedagógus megvizsgálja, és arra a megkereséstől számított tizenöt napon belül az óvodaszéktől, legkésőbb a tizenötödik napot követő első ülésen érdemi választ kapjon.

A nemzeti köznevelési törvény 72. § alapján a szülő kötelessége, hogy:

- gondoskodjon gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kísérelje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét,
- biztosítsa gyermeke óvodai nevelésben való részvételét, ha e kötelezettségének a szülő nem tesz eleget, a jegyző kötelezi a szülőt kötelezettségének betartására.
- tiszteletben tartsa az óvoda pedagógusai, alkalmazottai emberi méltóságát és jogait, tiszteletet tanúsítson irántuk

A gyermekek nevelése elképzelhetetlen az óvoda és a család szoros, aktív együttműködése nélkül. A szülők számára fontos, hogy konkrét segítséget kapjanak az otthoni problémák kezeléséhez a gyermekkel napi kapcsolatban lévő pedagógustól. Ennek feltétele, hogy az óvoda pedagógusai, szakemberei ismerjék a gyermek speciális szükségleteiből fakadó igényeit. Legyenek képesek biztonságos, elfogadó, támogató környezetet teremteni a gyermek számára. Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek nevelését. Igyekszünk összhangot teremteni közös nevelési módszerek keresésével, segítséget, tanácsot adni nevelési problémák megoldásában. Célunk, a kölcsönösen megértő, támogató partnerség. A családdal történő nyílt, őszinte együttműködés csak a kölcsönös bizalom alapján valósulhat meg.

1.6.4. A szülőkkel történő együttműködés formái:

- Beszoktatás, befogadás
- Személyes beszélgetések igény szerint
- Szülői értekezlet évente legalább háromszor

Ezen alkalmakkor minden szülővel találkozunk, tájékoztatjuk őket a csoport életéről, a várható eseményekről, értékeljük a gyermek fejlődését, megbeszéljük a fejlesztés további irányát, céljait, teret és időt adunk az aktuális kérdések, problémák megosztásának.

- Fogadó óra hetente

Ezeket a személyes találkozókat a szülők igényéhez igazítva tartjuk. Fontos a találkozók információ közvetítő szerepe. A szülők beszélhetnek gyermekük állapotával kapcsolatos érzéseikről, kicserélhetik tapasztalataikat, konzultálhatnak a szakemberekkel. A szülők igénylik a gyermekükkel kapcsolatos információcserét.

Felvetődnek szociális és érdekképviselési kérdések is, melyekre lehetőségeink szerint segítünk megoldásokat keresni, ill. közvetíteni magasabb érdekképviselési fórumok felé.

- Szervezett rendezvények, ünnepek, kirándulások

A szülőknek lehetőségük van betekintést nyerni az óvoda életébe, a nyílt napok, közös ünnepek, családi nap alkalmával.

A hallássérült szülők akadálymentes tájékoztatása érdekében óvodánk dolgozói fejlesztik jelnyelvi tudásukat, illetve szükség esetén jeltolmács segítségét is igénybe vesszük. Az aktuális információkról, rendezvényekről a hallássérült szülőket írásos, elektronikus formában is tájékoztatjuk

1.6.5. Belső kapcsolataink

Az óvoda a gyermekek tovább haladásának mind zökkenő-mentesebbé tétele érdekében szoros szakmai kapcsolatban áll az intézmény hallássérült és logopédiai iskolai tagozatával.

1.6.6. Külső kapcsolataink

- Pedagógiai Szakszolgálatok
- az illetékes Szakértői Bizottság
- társintézetek
- többségi óvodák
- egyéb szakmai és civil szervezetek szakembereivel
- intézményekkel (bölcsődék, szociális, gyermekjóléti szolgálat, gyermekotthon, egészségügyi és közművelődési)

1.7. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI

Az egészségvédelmi nevelés célja, hogy az egészség, mint elfogadott érték épüljön be az intézmény mindennapjaiba. A nevelés során növekedjen a gyermekek felelősségérzete önmaguk, mások és környezetük iránt. Célunk, hogy megtanítsuk diákjainkat az egészségügyi szolgáltatások helyes és célszerű igénybevételére, a szűrővizsgálatokon való rendszeres és önkéntes részvételre.

Az egészségnevelésért kiemelkedő felelősséggel tartozik az óvoda, mint olyan intézmény, amely a gyermekek ismereteinek, képességeinek és viselkedésének fejlesztésére hivatott. Az iskolai egészségnevelés célja, hogy a gyermek megértse a saját egészségvédelmének jelentőségét és rendelkezzen azokkal a szükséges ismeretekkel, jártasságokkal, amelyekkel környezetét, egészségi feltételeinek javítását, az egyes ember, valamint a közösség egészségének a védelmét cselekvően megteremtheti. Fontos, hogy a gyermekek megszerezzék az életkoruknak megfelelő egészségügyi alapismereteket, az egészséges életmódjukhoz szükséges tudnivalókat. Kíváncsi magatartás alakulása csak megfelelő ismeretek, szokások birtokában várható el.

Az egészségnevelés tartalma:

- az egészségre, annak megtartására, fokozására, visszaszerzésére irányuló tevékenység
- a személyiség formálását segíti elő

Az egészségnevelés célja:

- az egészségkultúráltság emelése
- hasznos információk átadása
- olyan tulajdonságok kifejlesztése, amelyek hozzásegítenek a tudás hasznosításához

Az egészségnevelés alapelvei:

- a legszélesebb értelemben vett megelőzés céljait szolgálja
- tervszerű, szervezett és rendszeres tevékenység

- tömegméretű, mert kiterjed az intézmény minden tagjára
- tudományosan megalapozott
- teljes cselekvésre serkentő

Általános célok, értékek a környezeti és egészségügyi nevelésben:

- az egyetemes természetnek (a Világegyetem egészének), mint létező értéknek tisztelete és megőrzése, beleértve az összes élettelen és élő létezőt, így az embert is, annak környezetével, kultúrájával együtt
- a Föld egészséges folyamatainak visszaállítására, harmóniára törekvés
- a bioszféra és a biológiai sokféleség megőrzése
- a testi-lelki egészség megőrzése

Az intézmény hitvallása

A környezet-és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. A természet-környezet óvása, védelme nélkül nem beszélhetünk egészséges emberi életről sem, mivel az ember a természet része. Az általa okozott természeti-környezeti szennyeződések károsan hatnak vissza a saját szervezete működésére.

Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket és programjainkkal a szülők és a családok környezet-és egészségtudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk.

Feladatunknak tekintjük, hogy diákjaink a felnőtt életre megfelelő ismeretekkel, készségekkel és szemlélettel rendelkezzenek.

Fontosnak érezzük, hogy a gyermekek környezet- és természetszeretetét formáljuk, megszilárdítsuk.

Munkánk az intézményi élet sok területére kiterjed. Minden tárgyban és intézményen kívüli programon törekszünk arra, hogy diákjaink ezekkel az ismeretekkel találkozzanak.

Megtanítjuk őket arra, hogy a természet szépségeiben tudjanak gyönyörködni, azt értéknek tartásák.

Segítjük őket abban, hogy a természetben tapasztalt jelenségek okait keressék, és kutassák a köztük rejlő összefüggéseket.

Hosszú távú pedagógiai célok

- az általános célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- fenntarthatóságra nevelés
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- tolerancia kialakítása
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- helyzetfelismerés, ok–okozati összefüggések
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség
- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása
- a családi életre nevelés fejlesztése
- az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

1.8. A GYERMEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Már születésünk s talán fogantatásunk pillanatától esélyegyenlőtlenség állhat fenn, hiszen nem mindegy, hogy milyen családba születünk, hazánk keleti vagy nyugati térségében, tanyán, kis vagy nagy településen, kisvárosban, avagy nagyvárosban. Az esélyegyenlőségre ebben a helyzetben is törekedni kell, tehát a cél az, hogy mindenki egyenlő eséllyel jusson az ellátásokhoz, rendelkezzen a kellő információval, tisztában legyen vele, hol érdeklődhet, tudja, milyen ellátások illetik meg, van-e választási lehetősége. Az ellátásokat hol igényelheti és az igénylésnek mi a módja!

- tehetséggondozás
- fejlesztő foglalkozások
- korrepetálás
- a sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésének támogatása intézményi együttműködés keretében a közoktatás területén
- A köznevelési törvény előírja a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a közoktatásban. Az új rendelkezések alapján semmissé lehet nyilvánítani minden olyan döntést, intézkedést, amely a gyermekek, tanulók csoportját vagy akár egyetlen egy gyermeket, tanulót neme, kora, származása, családi helyzete vagy bármely más oknál fogva hátrányosan megkülönbözteti.
- egyénre szabott, differenciált fejlesztés
- gyermekközpontú és családorientált nevelés kialakítása
- az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése

1.9. HALLÁSSÉRÜLT GYERMEKEK ÓVODAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA

1.9.1. A hallássérült gyermekek jellemzése

A súlyos fokban hallássérült – siket- és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló- gyermekek esetében a hallásveszteség a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy a beszéd, hallás útján történő megértésre nem, vagy csak részben képesek.

A halláskárosodás következtében – az állapot fennmaradása esetén – a tudatos hangadás, az érthető kiejtés erősen sérül, esetenként teljesen elmarad.

Fentiek miatt jelentős mértékben sérül a kommunikáció, az információ megosztása, nehezítetté válik a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás fejlődése, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozhat.

A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes alkalmazásával a fenti súlyos következmények csökkenthetők.

Az ép értelmű hallássérült, valamint halmozottan sérült hallássérült gyermek egyéni fejlesztési lehetőségeit meghatározza a hallássérülés bekövetkeztének és felismerésének időpontja, kóroka, mértéke, az intelligencia foka, és egyéb társuló (pl. autizmus, látás, mozgás, enyhe értelmi, viselkedési, beszédtanulási) problémák, személyiségjegyek.

Nevelő-oktató munkánk tartalmának és követelményeinek meghatározásakor figyelembe kell venni a fentieket, különös tekintettel a gyermekek korlátozott kommunikációs szintjére. Ugyanakkor alapozni kell a gyermek többi, ép analizátorára, egészséges pszichés funkcióira, ép intellektusára és érdeklődő, jól aktivizálható személyiségére.

1.9.1.1. Hallássérült gyermekek nyelvi-, értelmi fejlesztése és a nevelés megvalósítása

Óvodánkba 3 – 6 éves életkorú, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján érzékszervi (hallássérült), beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő gyermekek illetve a hallásukat műtéti úton helyreállított (cochlea implantált) hallássérült gyermekek – akiknek fejlesztése az integráció keretein belül nem kielégítő- jelentkeznek. A korai gondozásra építve az óvoda az első lépcsőfokot jelenti a hallássérült gyermekeket oktató speciális intézményrendszerben. **A speciális nevelési program, a többségi óvodai nevelés országos alapprogramjának általános személyiségfejlesztő és szociális tanulást alakító elemei mellett, kiemelten tartalmazza a hallássérülés okozta kommunikációs hátrányok kompenzálását, az anyanyelvi fejlesztés célzott rendszerét.** A fejlesztés játékos, természetes, kommunikációs szituációban történik.

A fejlesztési program kiemelt feladata a hallás- és beszédfejlesztés, mely az óvodai tevékenység egész napját meghatározza.

Célja:

- A gyermekek hallás- és beszédállapotának folyamatos fejlesztése, ismereteik gazdagítása, rendszerezése.
 - A kognitív képességek fejlesztése
- A pszichés részfunkciók fejlesztése

Feladatai:

Általános feladatok

- a közösségi együttéléshez szükséges kulturált egészségügyi, viselkedési szokások kialakítása
- kezdeményezés, önállóság, aktivitás kialakítása játéktevékenységek, önkiszolgálás, megbízatások teljesítése területén
- érzelmi élet fejlesztése

Speciális feladatok

- meglévő hallásmaradvány maximális kihasználása, tudatosítása (játékos cselekvésekkel, a hangok érzékeltetésével)
- Nyelvi kommunikáció megindítása auditív – orális módszerrel:
 - szájra irányultság kialakítása
 - hangadásra való késztetés
 - beszédhangok kialakítása indirekt és direkt módszerekkel
 - passzív és aktív szókincs folyamatos bővítése
 - beszédértés fejlesztése
 - aktív nyelvhasználat építése
 - az auditív – orális módszer kiegészítéseként - a hallássérülés mellé társuló egyéb fogyatékoság, valamint a beszéd-és nyelvfejlődés súlyos zavara esetén - a természetes jelek, az ujj-abc és a siketek jelrendszerének elemi szintű bevezetése (amennyiben a gyermek fejlődési üteme, a fejlődés mértéke, illetve az iskolakészültség elérése ezt indokolttá teszi, továbbá ha a szülő ezt kéri, pl. a gyermek mindkét szülője hallássérült)
- alapkészségek, kognitív funkciók fejlesztése tanulási zavarok megelőzése
- grafomotoros készségfejlesztés
- várható tanulási nehézségek kiszűrése és a korrekció megindítása
- közelebbi és a távolabbi környezet megismertetése az életkori sajátosságoknak megfelelően

1.9.2. A hallássérült óvodás gyermekek kommunikációs fejlesztésének részterületei

Anyanyelv

Koncentrikusan bővülő témakörökön keresztül a természeti és társadalmi környezet megismerését célozza.

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása - beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel - az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van.

Célok és feladatok:

- A hallássérült gyermekek nyelvi kommunikációjának megindítása
- A gyermek természetes kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése, támogatása, megértése.
- Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásaiival, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait.
- A beszéd megértéséhez és kivitelezéséhez szükséges koncentráció fejlesztése
- A hallássérült gyermek figyelmének felhívása a környezet hangjaira, a hangok világára, a beszéd funkciójára és fontosságára.
- Különböző hangok differenciáló képességének fejlesztése a hallásmaradvány függvényében és maximális kihasználásával.
- A szájra irányultság és a szájról olvasási készség fejlesztése az anyanyelvi készségeknek megfelelően.
- A beszédértés fejlesztése, a hangzó nyelv aktív használatának építése. Szituációhoz kötött kérdések, utasítások megértése.
- Az „aktív” és „passzív” szókincs kialakítása a beszédképesség, a hallásállapot és az esetleges társuló fogyatékoság függvényében.
- A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel néhány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.
- Feladatunk továbbá a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Anyanyelvi foglalkozási típusok:

- Szabad beszélgetés: aktuális témák feldolgozása fényképek, rajzok segítségével, rögzítésük szó- és mondatképekkel
- Mese – képsorozatok: képeken ábrázolt egyszerű történetek feldolgozása, rögzítése mondatképeken
- Bábjelenetek: bábokkal eljátszott jelenetek, mesék kapcsán a párbeszédes formák gyakorlása

- Cselekvéses helyzet: tevékenységhez kapcsolt nyelvi formák gyakorlása

Anyanyelvi fejlesztés témakörei

- Közösségek: család, óvoda
- Testünk ápolása. egészség, betegség
- Ruházat, öltözködés
- Étkezés, ételek, italok
- Játékok, játékszerek
- Utca, közlekedés
- Természet megfigyelés, időjárás, növények
- Állatok
- A lakóhely, az óvoda környéke és berendezése
- Ünnepek

Egyéni anyanyelvi nevelés

Célok:

- a hangos beszédre nevelés alapjainak megteremtése
- egyéni hangfejlesztés
- hallásfejlesztés
- passzív szókincs fejlesztése
- aktív szókincs fejlesztése
- helyes beszédritmus fejlesztése
- a beszéd akusztikus és prozódiai elemeinek fejlesztése

Feladatok:

Játékokba ágyazva:

- nagy- és finommozgások utánzása
- mimikai mozgás utánzása
- légzési gyakorlat
- fújási gyakorlat
- hangfejlesztés
- szókincsfejlesztés
- hallási figyelem fejlesztése
- a beszéd akusztikus és prozódiai elemeinek fejlesztése

Hallás-, ritmus-, mozgásnevelés

Célok és feladatok:

- A hallássérült gyermekek beszűkült hallástartományának mozgósítása, a hangos beszédre nevelés alapjainak előkészítése.

Ezen belül:

- Hallási figyelem kialakítása és fejlesztése
- Különböző hangok differenciáló képességének kialakítása és fejlesztése
- Az egyenletes ritmus kialakítása és fejlesztése
- A ritmusok időbeni különbözőségének kialakítása és fejlesztése
- Játékos, mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, ölbeli játékok, népi gyermekdalok, csoportos és páros játékok, melyek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez, az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás részterületeinek összekapcsolódásához.
- A gyermek harmonikus mozgásának kialakítása és fejlesztése a nagy- és finommozgások területén
- A hallássérült gyermek képzelőerejének, figyelemkoncentrációjának és emlékezetének fejlesztése
- Az érző és mozgató funkciók, valamint ezek integrációjának sokoldalú fejlesztése
- A szenzomotoros ismeretszerzés lehetőségének javítása
- A testtudat fejlesztése (testkép, testfogalom, testséma)
- Az egyes érzékelési területek (taktilis, vizuális, akusztikus, kinesztetikus, egyensúlyérzékelés) összehangolt működésének fejlesztése
- Téri tájékozódás fejlesztése
- Mozgáskoordináció fejlesztésével a nagy- és finommozgások elsajátítása
- Bizalomerősítő gyakorlatokkal a társas érintkezés fejlesztése

Matematika – a külső világ tevékeny megismerése

Szoros kapcsolatban áll az anyanyelvi fejlesztéssel.

Célok:

- a külső világ tevékeny megfigyelésén keresztül megszerzett információk beépítése az ismeretek rendszerébe
- a gyermekek logikus gondolkodásának, problémafelismerő és megoldó képességének fejlesztése
- kognitív képességek, kreativitás fejlesztése
- vizuális, akusztikus és kinesztetikus észlelés és érzékelés képességének fejlesztése

- a környezet formai és mennyiségi viszonyainak, relációinak megismerése, a matematikai gondolkodás megalapozása
- a vizuális megfigyelőképesség fejlesztése
- észlelje a különbségeket, azonosságokat, fokozatokat (összehasonlítás)
- a térben aránylag biztonságosan tájékozódjon (geometriai tapasztalatszerzés)

Vizuális nevelés

A gyermekek a környezetből őket érő spontán szerzett vizuális tapasztalatszerzési alkalmak hatására fejlődnek, gazdagodnak. Egyre pontosabb ismereteket szereznek, majd a sokrétű ábrázoló tevékenység során mindezeket újra alkotják, rendezik, átszervezik. A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, az ábrázolás különböző fajtái, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének.

Célok:

- motiváció és igénykialakítás a környező valóság modellálására
- manuális készségek fejlesztése
- alapvető ízlés, kritikai és önkritikai érzék fejlesztése
- tárgyak, jelenségek pontos megfigyelése, megjelenítése
- a képzelet és az élmények ábrázolása változatos technikával
- esztétikai élmények befogadására való képesség fejlesztése
- a forma- a színállandóságról való sokoldalú tapasztalat szerzése alkotás során
- a természet, saját környezet szépségének felfedezése
- tehetséggondozás

Feladatok:

- figyelje környezetét a gyermek
- ismerje meg az alkotási technikákat, anyagokat, azokkal célszerűen dolgozzon
- szerezzen alapvető jártasságot a papír, a ceruza, a kréta, a formázó anyagok használatában
- élményeit, benyomásait, tapasztalatait jelenítse meg alkotásaiban
- rajzoljon, formázzon igényei szerint
- használja megfelelő biztonsággal az ollót és más rajzeszközöket
- vigyázzon saját és társai testi épségére
- tartsa tiszteltben és fogadja el mások alkotását
- életkori sajátosságaihoz mértten kellő önkritikával értékelje saját alkotását

Testnevelés

E foglalkozási forma fontos szerepet játszik az egészséges életmód alakításában, érzelmi benyomások gazdagításában, társas kapcsolatok mélyítésében, a gyermek személyiségének formálásában.

Célok és feladatok:

- a harmonikus és összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- a testi ügyesség fejlesztése
- egyensúlyérzék, figyelem fejlesztése.
- térérzékelés, testséma, koordinációs készség fejlesztése.
- taktilis, kineztezési tapasztalatok gyűjtése.
- szabályfelismerés, szabálykövetés, kiválasztási képességnek fejlesztése
- csoportos játékba való bekapcsolódás, alkalmazkodás, tolerancia, együttműködés, az egymás iránti szolidaritás fejlesztése

Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. Kiemelt a jelentősége a tanulásban a személyiségfejlesztésben a pszichikum, a kreativitás erősítésében. Az óvodában fontos a szabad játék túlsúlyának érvényesülése, mely állandó kommunikációs lehetőséget teremt. A játék érzelmi töltete kiváló teret biztosít a nyelvi fejlesztés számára is, így a kötött játék foglalkozások hatékony eszközei lehetnek a nyelvi fejlesztés és a beszédhiány miatti fejlettségi lemaradás tudatos korrekciójának.

Célok és feladatok:

- Harmonikusan fejlett személyiség kialakítása
- A testi ügyesség fejlesztése a gyakorló- és az ügyességi játékokban, gyors, pontos reagálás beszédhangokra
- A megismerési és a gondolkodási műveletek fejlesztése a változatos játéktevékenységek során
- A kommunikáció kialakítása, gyakorlása, fejlesztése a szerepjátékokban
- Érzelmi benyomások gazdagítása, társas kapcsolatok mélyítése, bővítése
- Az életkori sajátosságnak megfelelő szintű és mélységű játék kialakítása
- A csoportos játékokba való bekapcsolódás, aktív részvétel

Heti foglalkozási terv

Foglalkozás típusok	kiscsoport 30'/ foglalkozás	középső csoport 30'/ foglalkozás	nagycsoport 35-40'/ foglalkozás
Anyanyelvi nevelés	5	5	5
A külső világ tevékeny megismerése	2	2	2
Játék	3	3	3
Hallás-, ritmus-, mozgás-nevelés	3	3	3
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	2	2	2
Mindennapos mozgás	5	5	5
Egyéni fejlesztés	11 x 45'	11 X 45'	11 X 45'

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé. A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

A gyermekek hatékony és harmonikus fejlesztésének, fejlődésének kereteit a napirend teremti meg, mely igazodik a gyermekek fejlettségéhez, egyéni teherbíró képességéhez és a helyi szokásokhoz. Óvodásainknál a beszédfejlődés akadályozottsága miatt sérült a spontán ismeretszerzés folyamata, ezért a többségi óvodáktól eltérően a foglalkozásokon való részvétel kötelező.

Verselés, mesélés

A mondókák, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez, ezzel megalapozva a könyvekhez való pozitív érzelmi kapcsolatukat, ami elősegíti az olvasóvá válást. A mondókák, dúdolók, versek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek erkölcsi-érzelmi élményeket nyújtanak, eközben fejlődik emlékezetük, képzeletük, szókincsük.

1. A magyar gyermekköltészet, a népi hagyományok gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában, a bábozás és dramatizálás eszközeivel is – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat. A meseválasztáskor szükség van tudatosságra, gyermekközpontú, korosztályos válogatásra, a csoport és az egyéni fejlettségi szintek figyelembevételére.
2. Az előszavas mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének alakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, és egyben feloldást és megoldást kínál. A mese tárgyi világot is megelevenítő, átlelkesítő szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.
3. A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek érzelmi biztonságban érzi magát, és a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás során eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. A mesélés szokásainak, rítusainak kialakítása segíti a gyermeket a ráhangolódásra és a mesék befogadására.
4. A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással, illetve ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.
5. A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.
6. Az óvodában a 3–7 éves gyermekek életkori, valamint hallás, beszéd, beszédértési szintjéhez igazodóan a népmeséknek, népi hagyományokat felelevenítő mondókáknak, rigmusoknak egyaránt helye van.

Ének, zene, népi játék, tánc

1. Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, dúdolóok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömet. A népdalok éneklése, hallgatása, a néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.
2. A népi játékok és a tudatosan, a gyermekcsoport sajátosságait is figyelembe véve válogatott magyar kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

3. A zenei anyag többsége a naptári évhez, a természet jelenségeihez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, valamint különböző – állami, egyházi, jeles – ünnepekhez fűződik.
4. Az ének, a zene, a népi játék, a néptánc, a néphagyomány, az ünnep meghatározó szerepet tölt be a nemzeti nevelésben, az élményalapú értékközvetítés eszközével, korosztályi sajátosságokra építve.
5. Az éneklés, zenélés, népi játékok, néptánc a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

1. A rajzolás, festés, mintázás, képalakítás, a kézi munka mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Az óvodai nevelésben törekedni kell a gyermeki alkotókedv fenntartására, fokozására, gazdagítására, a tehetségek felismerésére azáltal, hogy az elkészült munkákat bemutathassák a szűkebb és tágabb környezet számára is.
2. Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.
3. Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképeségek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeletének gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.
4. Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézi munka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.
5. Az óvodapedagógus előtérbe helyezi a természetes anyagok, termékek felhasználását. Feladata az új megoldások keresése, a kreatív, környezettudatos gondolkodásra, fenntarthatóságra való nevelés.

1.10. BESZÉDFOGYATÉKOS GYERMEKEK ÓVODAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA

1.10.1. Beszédfogyatékos gyermekek jellemzése

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (diszfázia, megkésett beszédfejlődés, dadogás, pöszeség, orrhangzós beszéd) illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

A súlyos beszéd- és nyelvfejlődési valamint részképesség zavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében, a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében, a beszéd-szerveződés nehézségében, a beszéd-szervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban, a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképesség zavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A beszédjavító óvoda, mint nevelési-oktatási feladatokat egyaránt ellátó fejlesztési forma, speciális jellegénél, tudatos, célirányos fejlesztő munkájánál fogva, fokozza a verbális fejlődést hatékonyan segítő családi nevelés hatását. Birtokában van speciális módszereknek, szakmai tudásnak. Az ideális tárgyi és személyi feltételek a kisszámú csoportlétszám mind olyan tényező, amelyek egyes gyermekek számára optimálisabb feltételeket teremtenek, mint a többségi óvodákban történő nevelés.

A különnevelés a gyermek számára védettséget is nyújt, hogy a hiányos vagy sérült kommunikáció következményeként másodlagosan kialakuló magatartászavarok rendeződjenek, s a gyermek a későbbiekben képes legyen beilleszkedni, integrálódni a többségi óvodai illetve iskolai gyermekközösségbe. A védettséget nyújtó környezet, azt a lehetőséget is biztosítja, hogy a gyermek számára megfelelő időt biztosítsunk a fejlődés egyenetlenségeinek leküzdéséhez.

1.10.1.1. A beszédfogyatékos gyermekek óvodai nevelésének feladatai

Elsődleges feladatunk a sajátos logopédiai fejlesztés:

- a korai fejlesztésben a beszédindítás, illetve a továbbiakban a nyelvi elmaradások folyamatos csökkentése, a hiányosan működő részfunkciók fejlesztő működtetése.
- az adott életkorra jellemző nyelvi fejlettség kialakítása
- az alap-kultúrtechnikák elsajátításához szükséges anyanyelvi bázis kialakítása
- a nyelvhasználat terén jelentkező nehézségek leküzdése
- a környezet megismerése, tapasztalatok, élmények, ismeretek szerzése
- a gyermek önkifejezésének, közlési vágyának elősegítése
- passzív és aktív szókincs folyamatos fejlesztése
- nagymozgások és finommotorika fejlesztése
- vizuomotoros koordinációs készség javítása
- érzelmi kiegyensúlyozottság elérése
- az alapkészségek, kognitív funkciók fejlesztése
- tanulási zavarok megelőzése illetve a korrekció megindítása

Kiemelt fejlesztési feladatok:

- az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása
- mozgásfejlesztés
- az értelmi fejlesztés
- az észlelés, érzékelés fejlesztése
- vizuomotoros koordinációs készség javítása
- érzelmi élet fejlesztése
- diszlexia prevenció
- diszkalkulia prevenció

1.10.2. A mozgás-, és kommunikáció fejlesztését szolgáló terápiák

Mozgásfejlesztés

Célja:

A mozgásfejlesztés célja, hogy a mozgásos tapasztalatok, valamint ezek emlékképei segítséget nyújtsanak a magasabb gondolkodási műveletek végzésére.

Feladata:

- A testkép, testfogalom kialakítása, megerősítése.
- Az egyes érzékelési területek és ezek összehangolt működésének fejlesztése. Különös tekintettel a tapintás, testérzet, egyensúlyérzékelés, vizualitás összefüggésére.
- A vesztibuláris rendszer - mint integrációs tényező - működésének korrigálása.

- A térészlelés fejlesztése. Az alapmozgások koordinációjának fejlesztése.
- A két testfél mozgásának összerendezése.
- A mozgás segítségül hívása a beszédre való készítés felkeltése érdekében.

A logopédiai ritmika

A terápia a kognitív képességek és a beszéd fejlesztésének alapjául szolgál.

Célja:

- a mozgás, a beszéd és a gondolkodás ritmusának kialakítása, összerendezése,
- a kifejezőképesség és az önirányítás, az idő-, és térérzékelés fejlesztése
- a feszültség és oldás egyensúlyának megteremtése

Feladata:

- az izomtónus- szabályozás fejlesztése
- a helyes beszédlégzés kialakítása.
- a beszéd nonverbális elemeinek (gesztusok, mimika, hanglejtés, hangszín, dinamika, hangerő) fejlesztése, a harmonikus kommunikáció érdekében
- a mozgás ritmikus összehangolása a beszéd nonverbális és verbális elemeivel.
- a mozgáshoz kapcsolt mondókák, gyermekversek, népi játékok segítségével a gyermekek másodlagos személyiség sérülésének csökkentése, leküzdése.

Beszédfejlesztés

Célja:

- a nyelvi kifejező, közlő, jelölő funkciójának kialakításával képessé tegye a nyelvi jelek befogadását, feldolgozását, a beszédbeli kommunikációt.
- az érzések, gondolatok kifejezésének segítése.
- a beszéd segítségével az értelmi fejlődés és szociális tanulás fejlesztése
- kommunikáció és a nyelv használatán keresztül a társas szerepek megtanulása

Feladata:

- a gyermekek alaptevékenységébe (mozgás, játék) ágyazottan történjen a nyelvi elmaradás korrekciója.
- a beszédészlelés, a beszédmegértés és kifejezőkészség fejlesztése.
- a nyelvi fejlődés, nyelvi fejlettségi szint eléréséhez szükséges készségek és képességek fejlesztése (érzékelés, elvonatkoztatás, analízis-szintézis, problémamegoldó gondolkodás, szabálykövetés, lényegkiemelés)
- a nyelvtani szabályok kialakítása, tudatosítása

Egyéni logopédiai fejlesztés

Célja:

- a korai terápiás kezeléssel a beszédfejlődés megfelelő befolyásolása.
- a sérült beszédfunkció tervszerű fejlesztése.
- a tiszta hangadás és a beszédhangok helyes ejtése.
- az anyanyelvi funkciók adott életkori szintű birtoklásának elsajátítása.
- önellenőrzés kialakítása.
- a kialakult beszédhiba javítása,
- az aktív, passzív szókincs bővítése
- a grammatikailag helyes kifejező, összefüggő beszéd tanítása

Feladata:

- az artikulációs bázis fejlesztése.
- a beszédszervek mobilizálása, funkciógyakorlása
- a helyesen képzett beszédhangzók kialakítása, rögzítése, automatizálása, alkalmazása a kiejtésben.
- az anyanyelv helyes használata
- személyiségformálás
- a tiszta hangadás kialakításához szükséges megismerési funkciók területén a hangészlelés, a verbális figyelem és emlékezet fejlesztése.
- a szép beszéd iránti igény kialakítása, pozitív motiváció, kitartás, önértékelés, együttműködési készség feltételeinek megvalósítása

A vizuomotoros készség fejlesztése

Célja:

Az olvasás, írás, számolás elsajátítását meghatározó vizuális és motoros képességek megalapozása, fejlesztése, készség szintű kialakítása.

Feladata:

- a testséma és az egyensúlyérzékelés fejlesztése
- iránydifferenciálás
- téri tájékozódás fejlesztése
- a vizuális észlelés fejlesztése
- szem-, kéz koordináció fejlesztése
- alakállandóság fejlesztése
- alak-háttér felfogás fejlesztése

- vizuális megfigyelő és elemző készség fejlesztése
- a finommotorika és a taktilis érzékelés fejlesztése (grafomotoros fejlesztés).

A diszlexia prevenció

Célja:

- a gyermekek veszélyeztetettségének időben történő felismerése és a terápia megkezdése.
- a beszédképesség fejlesztése.
- ne alakuljanak ki olyan hibás technikák, amelyek a későbbiek során az olvasás-írás elsajátításában problémát okozhatnak.
- a másodlagos neurotikus tünetek fellépésének megelőzése.

Feladata:

- a téri tájékozódás fejlesztése orientációs gyakorlatokkal
- bal-jobb irányának tudatosítása, megkülönböztetése.
- soralkotás vizuális úton.
- relációs szókincs fejlesztése.
- a hallási figyelem fejlesztése
- zenei hangok és zörejek megkülönböztetése
- különböző anyagú tárgyak hangjának felismerése
- zöngés-zöngétlen hangok differenciálása
- soralkotás akusztikus úton
- adott hang kiemelése szógyűjtéssel.
- a ritmusérzék fejlesztése
- egyenletes lüktetés megfigyeltetése
- mondókák, énekek, versek ritmusának együttes ütemezése
- szavak ritmusának megfigyeltetése, szótagolás előkészítése

A diszkalkulia prevenció

Célja:

A nyelvi és a matematikai képességek, készségek fejlesztése az egyéb részterületekkel együtt

Feladata:

- az érzékelés-észlelés fejlesztése (taktilis, vizuális, auditív)
- a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése
- a saját testen, térben, síkban való tájékozódás
- az időbeli tájékozódás fejlesztése

- soralkotási feladatok, a sorrendiség fejlesztése
- a beszéd fejlesztése, matematikai szókincs kialakítása
- geometriai, mértani ábrák felismerése, egyeztetése, kirakása, megnevezése,
- a számjegyek felismerése, megnevezése
- a mennyiségfogalom kialakítása lehetőleg 10-ig, műveletvégzés lehetőleg 10-es körben (hozzáadás, elvétel, pótlás, bontás)
- műveleti és relációs jelek felismerése, megnevezése, kirakása, írása
- számlálás az ujjakon- jó ritmusban
- a számlálás automatizálása növekvő és csökkenő sorrendben 0-10-ig

1.11. HALLÁSJAVÍTÓ MŰTÉTEN (COCHLEÁRIS IMPLANTÁCIÓN) ÁTESETT GYERMEKEK KÜLÖNNEVELÉSE AZ ÓVODÁBAN

A hallásukat műtéti úton helyreállított, cochlea implantált hallássérült gyermekeknél fizikai értelemben közel ép hallás érhető el. Szurdopedagógiai fejlesztésük módszere: auditív-verbális interakció. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével. Hallási és kommunikációs szintjük döntően függ a műtét időpontjától, családi és szociokulturális környezetüktől és a szurdopedagógiai ellátás folyamatosságától.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport), de teljesítményüket, fejlődésüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje. A hallássérülés mellett esetenként nyelvi fejlődési zavar (diszfázia) is megjelenhet.

Óvodánkban olyan cochleáris implantáción átesett óvodáskorú gyermekeket nevelünk, akiknél a súlyos fokú hallássérülés mellé egyéb problémák is társulnak – pszichés fejlődési zavar, tanulási zavar, beszéd-nyelvtanulás akadályozottsága.

1.11.1. A cochleáris implantáción átesett gyermekek óvodai fejlesztése

A cochleáris implantációs műtet követő hallás-beszéd re/habilitáció célja a hallássérülésből eredő hátrányok csökkentése a szurdopedagógiai rehabilitációs módszerek széles skálájával:

- hallókészülékhez szoktatás,
- az auditív figyelem felkeltése és ébrentartása
- az auditív diszkrimináció és differenciáló képesség finomítása
- beszédindítás, szókincsépítés/fejlesztés
- beszédértés fejlesztése
- aktív beszéd fejlesztése
- hallás és a kommunikációs képesség fejlesztése, szinten tartása.

A cochleáris implantáción átesett gyermekek fejlesztő módszerei jelentős mértékben megegyeznek a súlyos fokban hallássérült gyermekek fejlesztésének eljárásaival. Esetükben is a hallássérülésből fakadó kommunikációs akadályozottság felszámolásában elsődleges és kizárólagos módszertani alapelv a hangos beszéd elsajátíttatására, megértetésére irányuló törekvés, ami áthatja az egész óvodai életet.

A hallásjavító műtét mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodai fejlesztése során elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek

érezkeli a hangot és képessé válik annak értelmezésére, elkülönítésére. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak.

Ezzel párhuzamosan fejlődik az észlelés, érzékelés, gondolkodási funkciók, gyarapodik tudása, érdeklődése, nyitottá válik környezete iránt.

Fokozódik igénye, hogy környezetével egyre gyakrabban kerüljön interakcióba, erősödik beszédkésztetése, melynek során gondolatait, érzelmeit kifejezheti, új információk birtokába juthat és a közösségbe beilleszkedhet. Ez magával hozhatja érzelmi kiegyensúlyozottságát, alkalmazkodó, együttműködő képességének fejlődését.

Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

1.12. AUTISTA GYERMEKEK ÓVODAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA

Az autizmussal élő gyermekek óvodai nevelésének alapelvei megegyeznek az Óvodai nevelés országos alapprogramjának alapelveivel és kiegészülnek a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének vonatkozó irányelveivel.

1.12.1. Az autizmussal élő gyermekek jellemzése

Az autizmussal élő gyermekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív deficit, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil és a következményes sztereotíp viselkedés, érdeklődés, aktivitás. A deficitok okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek az igen súlyosból a jól kompenzált állapotban csaknem tünetmentessé változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formában jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett az autizmus súlyossága széles skálán szóródik. Az autizmus spektrum zavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, melyek a következőképpen csoportosíthatók: - értelmi fogyatékoság, mint a leggyakrabban társuló fejlődési zavar, - beszéd-, érzékszervi-, mozgás- vagy "más" fogyatékoság, - viselkedésproblémák, pl. agresszió, autoagresszió, - étkezési és alvási zavarok előfordulása is gyakori

A fejlesztés, illetve a hagyományos tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából kiemelkedő jelentőségű speciális tulajdonságok: - a másik személy szándékának, érzéseinek, érzelmeinek, gondolatainak, szempontjának meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya, legsúlyosabb esetben képtelenség arra, hogy az embereket, mint számára a valóság egyéb elemeinél fontosabbakat, a tárgytól megkülönböztesse, - belátás hiánya vagy korlátozott volta egyrészt a saját tudásával kapcsolatban, másrészt a tudás, illetve ismeret megszerzésének forrásával, módjával kapcsolatban, - a szociális megerősítés jutalomértékének, illetve a belső motiváltságnak gyakran teljes hiánya, - a gyermekeknek nagyon kevés dolog, vagy szokatlan dolog okoz örömet, - a beszéd korlátozott megértése, még látszólag jó beszédprodukció mellett is ezt a nehézséget fokozzák a beszéd emocionális, szociális sajátosságai, - az egyenetlen képességprofil (pl. ismeretek és önellátás, mechanikus és személyes memória közötti szakadékszerű különbségek). Típusos erősségek, amelyekre az autizmussal élő gyermekeknél építeni lehet: - a megfelelő szintű vizuális információ általában informatív, - tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás, - jó mechanikus memória, - megfelelő környezetben, érdeklődésének megfelelő témánál kiemelkedő koncentrációkitartás, - egyes, nem szociális tartamú területeken relatíve jó képesség (pl. memoriter, zene). Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a fejlesztés során: -

szenzoros ingerfeldolgozás zavarai, - figyelemzavar, - utánzási képesség deficitje, - percepció, vizuomotoros koordinációs problémák, - analízis, szintézis műveleteinek problémája, - lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje, - általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának problémája, - emlékezetfelidézési problémák (szociális tartalmaknál és személyes élményeknél, - nehézség már ismert tudásanyagban szociális elem bevezetésekor vagy új körülmények közötti alkalmazáskor, - a feladat céljának nem értése, reális jövőre irányultság hiánya, - szimbolikus gondolkodás fogyatékosága, - énkép, éntudat fejlődésének deficitje, - a valóság téves értelmezése, felfogása, - realitás és fantázia összetévesztése, - szóbeli utasítások félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többtagú utasítások esetén, - képességek, ismeretek kreatív (nem idioszinkretikus) alkalmazásának hiánya, - gyermekközösségben áldozattá, bűnbakká válás, más esetben szociálisan inadekvát viszonyulás a kortársakhoz, - strukturálatlan időben passzivitás, reaktív viselkedéskérdések, - félelmek, fóbiák (gyakran - más által megszokott - hétköznapi tárgyaktól, hangoktól). A fenti problémák következménye, hogy a szociális-kommunikációs kontextusban zajló ismeretelsajátítás akadályozott, ezért az autizmussal élő gyermekek számára a világról való megértés keretétől elsősorban nem a személyek közötti kapcsolatok szolgálnak.

1.12.2. Az óvodai nevelés céljai

Az autizmussal élő gyermekek fejlesztésére vállalkozó óvoda nevelési céljai és alapelvei a következő szempontokban megegyeznek a közoktatási rendszer egyéb profilú óvodáival.

Másrészt kiegészülnek a fogyatékoságnak megfelelő speciális célokkal: A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettségi szint mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.

A típusosan egyenetlen képességstruktúrában belül elsődleges cél az elmaradt területek fejlesztése az átlagos vagy kiemelkedő képességek gondozása mellett. Az autizmussal élő gyermekek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása: - szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése, - az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása, - a sztereotíp, szociálisan nem megfelelő viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója, - a fogyatékoság specifikus, protetikusan, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

A fenti speciális óvodai célok eléréséhez a következő feladatok kapcsolódnak a fő fejlesztési területeken:

- Kommunikáció és szociális viselkedés
- Fejlődési funkció elmaradások, korai elemi készségek

- Korai kognitív funkciók
- Viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása

A fenti célok és feladatok megvalósítása érdekében az óvodai nevelés, illetve ideális esetben a szülőkkel való szoros együttműködés eredményeképpen a gyermek egész ébren töltött idejét, ezen belül különösen a természetes élethelyzeteket ki kell használni a fejlesztésre.

1.12.3. Általános módszertani alapelvek

- Az óvodai fejlesztés minden esetben formális és informális felméréseken alapuló, egyéni fejlesztési terv alapján történik
- A felmérés során azonosított, már meglévő készségek alapot jelentenek a további készségek kialakításához, így azok használatát folyamatosan el kell várni (különben elveszhetnek).
- Az idő, az élethelyzetek, a tevékenységek gondos, pontos, a gyermek által jól átlátható strukturálása elengedhetetlen
- Az egyes gyermeknek megfelelő, egyéni motivációs rendszer létrehozása szükséges.
- Augmentatív, vizuálisan segített kommunikációs rendszer a speciális környezetben belül a személyek között, beleértve a gyermek felé irányuló minden kommunikációt.
- A gyermek felé irányuló kommunikációnak mindenkor igazodnia kell a gyermek mentális korához, beszédértésének valódi szintjéhez és autisztikus nehézségeihez: mennyiségében, tartalmában, időzítésében, szóhasználatában, nyelvi komplexitásában, változatosságában, metakommunikációjában.
- A szociális fogyatékkal összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információk átadására a gyermek szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól mindinkább független módszereket: pl. vizualizált instrukció, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.
- A fejlesztésben és a viselkedésproblémák kezelésében alapvető a kognitívviselkedésterápiás módszerek alkalmazása
- Az általánosítás nehézsége miatt törekedni kell arra, hogy az új ismereteket valós élethelyzetekben sajátítsa el a gyermek, és a már megtanult ismereteket minél több helyzetben megtanulja alkalmazni.
- A szimbolikus gondolkodás sérülése miatt a gyermekek fejlesztése során a játéktárgyak használata helyett törekedni kell a valós, a mindennapi életben használt tárgyak, eszközök alkalmazására, illetve a játéktárgyak használatát tanítani kell.
- Az óvodai fejlesztés során a sérülés-specifikus szociális, kommunikációs és kognitív fejlesztés áthatja az óvodában eltöltött idő minden percét.

1.12.4.A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére nem határozhatóak meg, mindenkor az autizmus súlyossága, a gyermek mentális képességei és fejlődési üteme közösen alakítják a képet. A gyermek 7. életévéig részesülhet speciális óvodai ellátásban, ezt követően az illetékes tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálat alapján hoz határozatot: kijelölheti a gyermek számára a megfelelő oktatási - nevelési intézményt.

1.12.5.Az óvodai élet megszervezésének elvei és gyakorlata

Tárgyi feltételek

Alapvetően fontos, hogy a tárgyi környezet biztonságos legyen az autizmussal élő gyermek számára is.

Az autizmussal élő gyermekek fejlesztése során törekedni kell a mindennapi életben használt tárgyak, eszközök alkalmazására

Érdemes olyan játékokat, eszközöket beszerezni, melyek használati módja ránézésre is jól érthető (ilyenek például a Montessori eszközök). Az óvodai fizikai környezet strukturáltsága, szervezettsége biztosítson megfelelő munkakörnyezetet a pedagógusnak, valamint hatékonyan segítse elő az autizmussal élő gyermekek lehető legnagyobb önállóságát.

Protetikus környezet kialakítása

A vizuális környezeti támpontokat összefoglalóan protetikus környezetnek nevezzük. A környezet adaptálásának célja a tájékozatlanság, bizonytalanság, az újtól, ismeretlen eseménytől való szorongás csökkentése, és a frusztrációból következő inadaptív viselkedések megelőzése, ezért integrált óvodai környezetben is fontos annak biztosítása.

A protetikus környezet elemei:

- a. A tér strukturálása.
- b. Napirend (tér-idő struktúra).
- c. Munkaszervezés.
- d. Munkarend.

A tér strukturálása: A tárgyi környezet megfelelő felépítése, áttekinthetősége vizuális támpontokkal szolgálhat a gyermekeknek

A megfelelő tér kialakításánál figyelembe kell venni a következő szempontokat:

- A környezet legyen biztonságos, a gyermekek testi épségét veszélyeztető eszközök és anyagok megfelelő tárolása, elhelyezése, szökés, elkóborlás megelőzése nagyon fontos.

- Az önálló tevékenykedésre szánt terület legyen csendes, ingerszegény, esetleg "kuckó" alakítható ki a csapongó figyelmű gyermeknek.

- A szabadidős terület legyen a kijárattól távol, világosan jelölt területi határokkal, pedagógus számára jól átlátható. Csak olyan játékeszköz legyen a polcon, amit tudnak használni a gyermekek. Fáradékony, szenzorosan érzékeny gyerekeknek pihenőkuckó alakítható ki.
- Az étkezés helye legyen egyértelmű a gyermekek számára. Ha nem tudunk erre külön teret biztosítani, feltétlenül jelezzük jól láthatóan (pl. asztalterítő, asztal helyzetének megváltoztatása), hogy milyen tevékenység következik.
- A mosdók legyenek közel a csoportszobához. Az önálló vécé használat, valamint toalett tréning esetén is célszerű, ha a gyermekeknek nem kell hosszú utat megtennie a csoportszobától a mosdóig

Az idő strukturálása

A tevékenységek sorrendiségének (pl. szokásrend) kialakításával, valamint az egyén aktuális fejlettségi szintjének megfelelő szimbólumrendszer alkalmazásával.

Ennek segítségével csökkenhetnek a váratlan események okozta szorongások, félelmek, és megelőzhetőek lehetnek a súlyos viselkedésproblémák.

Tér-idő struktúra (napirend) alkalmazása

Egyéb vizuális segédeszközök

1.12.6. Kommunikáció

1.12.6.1. Az autizmussal élő gyermekek kommunikációjának jellegzetességei

Az autizmussal élő gyermekek közös jellemzője, hogy a non-verbális kommunikáció használata és megértése sérült, pl. az arckifejezés gyakran nincsen összhangban az intonációval, vagy a gesztusok nem követik a beszédet. A sérülés mértéke és variációi az egyes gyermekek esetében nagyon különböző tüneteket mutathatnak. Az autizmussal élő gyermekek jelentős százaléka az óvodás korban még nem beszél, azaz nem produkál olyan hangokat, melyek felismerhető szavakká állnak össze (sokan közülük soha nem tanulnak meg beszélni). A kommunikáció sérült voltán túl, az autizmussal élő, nembeszélő gyermekekre jellemző, hogy szinte mindegyiküknek az átlagnál alacsonyabb IQ-ja van. Ez tovább nehezíti az absztrakt beszédhangok és az általuk jelölt tárgyak, emberek és események közötti kapcsolat felismerését. Autizmussal élő gyermekek esetében a beszéd további, jellegzetes rendellenességei közé soroljuk az echoláliát, a metaforikus nyelvhasználatot, a neologizmusokat és a névmástévesztést. Alapvető nehézségeket találunk továbbá a beszéd nem nyelvi aspektusaiban is: hangerő, hanglejtés, dallam stb.

1.12.6.2. A kommunikációs készségek felmérése

A kommunikációs készségeket informális (pl.: megfigyelés, magunk által összeállított vagy már létező kérdőívek segítségével), illetve formális úton (pl. PEP-R teszt, a TEACCHprogram

kommunikációs mintavétele, a Vineland-féle Adaptív Viselkedést Mérő Skála segítségével mérhetjük fel. A formális felmérések elvégzése autizmusban jártas szakembert igényel. Az informális felmérésre ajánljuk a Kathleen Quill által kidolgozott szociális és kommunikációs kérdőívet, mely magyar nyelven az Autizmus Alapítványnál érhető el, de terjedelmi okokból nem közöljük, valamint a mellékletben szereplő megfigyelési űrlapot.

1.12.6.3. Beavatkozás, a fejlesztés területe

A beavatkozás célja minden esetben, hogy a gyermek komplexebb kommunikációs kompetenciára tegyen szert, vagyis a spontán expresszív és receptív kommunikációja váljon funkcionálisabbá, rugalmasabbá, illetve tartalmilag, térben és a szociális környezetet érintően bővüljön. A beavatkozás mindig az adott gyermek és környezete igényeinek, a gyermek készség szintjéből kiindulva folyik. Ez a heterogén problémák miatt soha nem „recept-szerű”, egységes, hanem a gyermek kommunikációs készségeinek szisztematikus felmérése után, egyéni fejlesztési terv alapján történik.

A fejlesztés leggyakoribb területei az óvodás korban:

- Preverbális kommunikáció
- Alternatív és augmentatív kommunikációs (AAK) eszközrendszerek használata
- Beszédertés és beszédhasználat
- A metakommunikáció értése és használata

A fejlesztés fontosabb módszertani elvei

- A kommunikáció célja és eredménye közti ok-okozati összefüggés a fejlesztés egyik minimális feltétele (értse meg a gyermek, hogy viselkedése egyértelmű következményekkel jár, ha egy kommunikációs interakciót indít el).
- A kommunikáció tanításának autizmussal élő gyermekek fejlesztésében prioritást kell kapnia, akár az általános ismeretek rovására is.
- A kommunikáció funkcionális használatának tanítása, melynek érdekében a tárgyi és szociális környezetet tudatosan úgy kell szervezni, hogy aktív kommunikációra készítse a gyermeket.
- A fejlesztés során a meglévő, funkcionálisan használt kommunikációs készségeket a lehető legtöbb természetes helyzetben gyakorolni kell, mert a meglévő készségeket a gyermekek új helyzetekben spontán ritkán alkalmazzák. A helyzetek természetesen nem csak helyszínekben, de személyekben, a tárgyi környezetben is különbözőek lehetnek, mely különbözőségek már zavaróak lehetnek, a kommunikációs készségek általánosítására negatívan hathatnak.

1.12.7.A szociális készségek

Elsődleges fontosságú speciális pedagógiai cél a gyermek képességszintjének megfelelő szociális viselkedés, illetve az ezt megalapozó elemi készségek fejlesztése, tanítása.

1.12.7.1. A fejlesztés fő területei, a fejlesztés szempontjai

A taníthatóságot megalapozó szociális készségek:

- Más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása
- A pedagógus segítségének elfogadása
- A csoport-élet elemi viselkedési szabályainak, szokásrendszerének elfogadása
- Az utánzási készség fejlesztése

Önmagáról való tudás tanítása:

- - Személyi adatok tanítása
- - Saját külső tulajdonságainak tanítása
- - Elemi élménymegosztás tanítása
- - A gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása

Kapcsolatteremtés és fenntartás:

- - A metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése
- - Ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása
- - Egyszerű szociális rutinok megtanítása
- - Az információcsere szabályainak tanítása
- - Óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása
- - Elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel

A fejlesztés keretei:

- - Egyéni helyzetben Az egyéni helyzetben megtanult készségek csoportos helyzetbe, vagy új helyszínre történő átvitele új tanítási feladat.
- - Előre megtervezett többszemélyes helyzetben.
- - Teljes csoportban

1.12.7.2. A szociális fejlesztést segítő módszerek A hazai és nemzetközi gyakorlatban az autizmussal élő személyek szociális készségeinek fejlesztésére az alábbi módszereket használhatjuk:

„Babzsák” fejlesztő program A „babzsák” olyan csoportos fejlesztő program, amely átmenetet képez a fejlesztésben általában gyakori egyéni, és a hétköznapi életre jellemző csoportos szituációk között. Térben, időben, tartalmában és eszközeiben egyaránt előre megtervezett, 2-6

személy részére alkalmas csoportos helyzet, amely egyaránt alkalmas az óvodai és a természetes élethelyzetekben szükséges szociális készségek fejlesztésére és gyakorlására. Jellemző eszköze a babzsák, amely az egyes játékokban meghatározott szerepet kap.

Én-könyv Az autizmusal élő gyermekek helyes énképének kialakításához, az önismeret, és az elemi szintű társadalomismeret fejlesztéséhez összeállíthatunk egy olyan füzetet, amely a gyermek élettörténetéről, a vele, és a szűkebb környezetében történt eseményekről szól. Az én-könyv készítéséhez felhasználhatók fotók, rajzok, képek, egyéb szimbólumok.

Napló Az óvodában illetve otthon történt eseményekről a gyermek által is jól értett egyszerű rajzok, jelek, segítségével naplószerű feljegyzéseket készíthetők. Ezek segíthetik a gyermekkel történt események értelmezését és rögzülését, valamint azt, hogy más helyszínen és más személyekkel is felidézhetővé válnak az átélt események. A módszer segítheti egy adott eseményről való beszélgetést, és lehetővé teszi az élménymegosztást is.

ELA (Everyday Life Activities; Mindennapi Tevékenységek) A Jacqueline Stark és munkatársai által kidolgozott program és fényképsorozat a nyelvi, a kommunikációs és a szociális készségek fejlesztésére egyaránt alkalmas. A 3000 darabból álló fényképsorozat egységes formátumú, a fotók természetesek, mindennapi helyzeteket ábrázolnak, és a fejlesztési céloknak megfelelően sokféle feladattípusban használhatók.

Zenei interakció A zenei interakció fejlesztő program fő célja a szociális interakciók kialakítása és megerősítése a zene sajátos lehetőségeinek felhasználásával. A zene örömforrás, segít a szorongás oldásában, a dallam és a ritmus periodicitása kiszámítható, így lehetőséget nyújt olyan szociális készségek kialakítására és gyakorlására, mint a szerepcseré, a várakozás, a sorra kerülés, a testi közelség, illetve testkontaktus elfogadása.

Szociális történetek A szociális történet-írás módszerét Carol Gray (1993) dolgozta ki. A szociális történeteket szülők és szakemberek írják olyan helyzetek megoldására, amelyek nehezek vagy zavarba ejtők az autizmussal élő gyermekek számára. A rövid, egyszerűen megfogalmazott történeteket az óvodáskorú gyermekek számára rajzos formában tehetjük hozzáférhetővé.

Video feedback technika A technika alkalmazása során célzott videofelvétel készül egy-egy olyan szociális interakcióról, amelyben a gyermekek nem az elvárt szociális normáknak megfelelően viselkednek. A videofelvétel megtekintése közben felhívhatjuk a gyermekek figyelmét a helytelen viselkedési elemekre. Ezt kiegészíti a helyes viselkedések videós modellálása, amely segítheti a célzott szociális készségek kialakítását.

1.12.8. A játék

Az autizmussal élő gyermekek játékaának jellegzetességei egyénenként változó, jellemzője, hogy hiányzik a szimbolikus tettetés, és szociális bevonódás.

1.12.8.1. Beavatkozás, a fejlesztés területei

A beavatkozás célja minden esetben, hogy a gyermek komplexebb játéktevékenységre tegyen szert, vagyis a spontán játéka váljon rugalmasabbá, illetve tartalmilag, térben és a szociális környezetet érintően bővüljön. A beavatkozás mindig az adott gyermek és környezete igényeinek, a gyermek készség szintjéből kiindulva folyik.

1.12.8.2. A fejlesztés fontosabb módszertani elvei

- A játékeszközök és tevékenységek funkcionális használatának tanítása, melynek érdekében a tárgyi és szociális környezetet tudatosan úgy kell szervezni, hogy aktivitásra készítse a gyermeket. A játék legkompetensebb formáinak előhívásához különös figyelmet kell fordítanunk az olyan játszó-környezet kialakítására, mely mind az interaktív, mind a képzeleti játéktapasztalatokat elősegíti.
- A játékban való irányított részvétel azt jelenti, hogy szerepet vállalunk a játékosok irányításában, hogy egyre inkább szociálisan koordinált és egyre szofisztikáltabb játékokban vegyenek részt.
- A verbális támogatáson és modelláláson túl az autizmussal élő gyermekek fejlesztésében gyakran használunk vizuális segítségeket is.
- A fejlesztés során a meglévő, funkcionálisan használt készségeket a lehető legtöbb természetes helyzetben gyakorolni kell, mert a meglévő készségeket a gyermekek új helyzetekben spontán ritkán alkalmazzák.

1.12.9. A külső világ tevékeny megismerése: a tanulás

Az autizmussal élő gyermekek esetében nem, vagy csak korlátozottan lehet építeni a spontán tanulási folyamatokra. Az esetek nagy részében irányított tanításra van szükség, mert érdeklődésük szűk körű, utánzási képességeik sérültek, gyakoriak a percepciók nehézségei. Az autizmussal élő gyermekek esetében a megszerzett tapasztalatok többsége széteső, töredékes, nem szerveződik jelentésteli egésszé. Gyakran nem, vagy rosszul vonnak le oksági következtetéseket, nehézségeik vannak az általánosításban.

A tanulás keretei

Az autizmussal élő óvodáskorú gyermek tanulási folyamatai elsősorban irányított, szervezett tanulási, illetve munkahelyzetekben zajlanak.

Tanítási technikák

A fejlesztésben és a viselkedésproblémák kezelésében alapvető a kognitív- viselkedésterápiás módszerek alkalmazása. Alapvetően fontos a kívánt viselkedések szisztematikus megerősítése. A szóbeli magyarázat általában nem elégséges, sőt, kifejezetten zavaró lehet.

Az alábbiakban néhány gyakran alkalmazott tanítási technikát mutatunk be:

- Bemutatás, modell nyújtása: azoknál a gyermekeknél alkalmazhatjuk, akik képesek utánozni-
Árnyékolás: a gyermek mögé állva, folyamatosan fizikai segítséget nyújtva, vele együtt végezzük el a tevékenységet. Ennél a technikánál nagyon fontos, hogy ne adjunk szóbeli instrukciókat, a fizikai késztetéseket (promptokat) pedig fokozatosan vonjuk vissza. Ne alkalmazzuk olyan gyermeknél, akiben a fizikai közelség félelmet kelt.
- Láncolás: a megtanítandó feladatot apró lépésekre bontjuk, majd lépésenként, szisztematikus jutalmazással tanítjuk meg.
- Formázás: a gyermeki viselkedések közül jutalmazással szisztematikusan megerősítjük azokat az apró mozzanatok, melyek valamilyen szempontból szükségesek, hasznosak (pl. öltözködés közben a gyermek folyamatosan mozog, közben véletlenül kinyújtja a kezét, ez pedig jó mozdulat a kabát felvételéhez, tehát megerősítjük).

1.12.10. Önkiszolgálási készségek és a házimunka elemeinek tanítása

Az autizmussal élő óvodáskorú gyermekek gyakran kerülnek úgy óvodába, hogy elemi szintű önkiszolgálási készségeik közül néhány még nem alakult ki. Ennek egyik oka lehet a szociális terület sérülése: a gyermekek nem motiváltak a személyes környezet elismerésére, vagy nem ismerik fel, saját szerepüket az önkiszolgálási, önellátási folyamatokban, és az utánzásos tanulás is sérült. Az autizmusban jellemzően sérült a célvezérelt viselkedésszervezés, ami zavarhatja az önkiszolgálási folyamatok végrehajtását. Gyakran az önkiszolgálási készségek elsajátításához szükséges motoros feltételek sincsenek jelen. Szerepet játszhat a saját testből érkező szenzoros információk feldolgozási zavara is. Ezért az autizmussal élő gyermekek önkiszolgálási készségeinek tudatos kialakítása és gyakoroltatása az óvodáskor egyik legfontosabb feladata, amely a gyermek jövőbeni ellátását is meghatározhatja.

A fejlesztés kezdetén, az egyes önkiszolgálási tevékenységekhez szükséges készségek informális felmérése során meghatározzuk, hogy az autizmussal élő gyermek az egyes részműveleteket milyen típusú és mértékű segítség mellett képes végrehajtani. A felmérés után határozhatjuk meg, hogy az egyes lépések önálló végrehajtásához milyen vizuális segítségeket adunk.

1.13. Mozgás

Nagymozgás A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek természetes mozgását (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás, dobás). Az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, és a testi tudatosság kialakításában is nagy szerepe van. Kedvezően befolyásolják a gyermeki szervezet

növekedését, teherbíró-képességét, és az egyes szervek teljesítőképességét. Fontos szerepe van az egészség megőrzésében, megóvásában. Az autizmussal élő gyermekek mozgásfejlődése azonban eltérhet az egészséges kortársakétól: mozgásuk gyakran a diszharmonikus, az utánzási képesség, a testséma és a testi tudatosság sérült. Ebből adódóan egészséges kortársaiknál sokkal nehezebben tanulnak meg egy-egy mozgássort. Természetesen, akárcsak más készségek és képessé

A mozgásfejlesztés megtervezésének lépései és módszertani javaslatok autizmussal élő gyermekek számára:

- Ahhoz, hogy megtervezzük a gyakorlatokat, a megfelelő foglalkoztatási formát és a szükséges vizuális eszközöket, felmérést kell végezni a következő területeken:
 - utánzási képesség, - beszédértés szintje, - együttműködési képesség felnőttel, gyerekekkel, - irányítás elfogadása,
 - figyelem tartóssága és terjedelme más gyermek jelenlétében,
 - nagymozgás elemeinek felmérése.

A gyermek képességeinek, készségeinek felmérésére, megfigyelésére ajánljuk a Nottingham Southerland House School által kidolgozott fejlődési kérdőívet, melynek része a nagy- és finommozgás, valamint a testi tudatosság fejlődésének követésegek területén az autizmussal élő gyermekek nagy különbségeket mutathatnak a mozgás területén is.

- A felmérések kiértékelése után megtervezhetjük a gyermek számára megfelelő foglalkoztatási formát, amelyek az alábbiak lehetnek: - egyéni helyzet: egy pedagógus egyszerre egy gyerekkel foglalkozik, - egy térben egyszerre több gyermek tartózkodik, de mindegyikkkel külön-külön foglalkozik egy pedagógus, - ha a gyermek képes utánozni és magára vonatkoztatja a frontális utasításokat, ajánlott a kiscsoportos helyzet, melyben legfeljebb 5-6 gyereket irányít egyidejűleg egy pedagógus, - a teljes óvodai csoporttal képes a gyermek együtt tornázni, ha szükséges, speciálisan képzett szakember segítsége mellett.
- Ahhoz, hogy az autizmussal élő gyermek számára átláthatóvá, érthetővé tegyük, hogy mit kell tennie, hova kell mennie, meddig lesz ott, vizuális segítségeket kell nyújtanunk. Ehhez a gyermek képességszintjének megfelelően előre kell jelezni napirendjében, hogy mikor lesz mozgásfoglalkozás.
- Ha a mozgás eleinte még nem öröm a gyermek számára, akkor használjunk külső motivációt, amely egyénenként változhat.
- Ha utánzás útján nem sikerül elsajátíttatnia feladatokat, akkor a gyermek mögé állva, velük együtt végezhetjük el a gyakorlatokat, miközben egy másik tanár a gyermekkel szemben állva mutatja a gyakorlatokat.

- Ha az autizmussal élő gyermek képes társaival együtt részt venni a foglalkozáson a feladatok megtervezésénél figyelembe kell venni, hogy a játék- és versenyhelyzetek kötetlenebb szituációkat eredményeznek, zajosabbak, ingerdúsabbak, melynek átlátása, megértése problémát jelenthet számukra. A játékok szabályainak megértése ingerdús környezetben nehezebb számukra. Rugalmasabb alkalmazkodást, nagyobb figyelemkoncentrációt kívánnak. Nehézséget jelenthet a sorra kerülés követése és kivárása, a csapatjátékokban a társakkal való kooperálás, a vesztes elviselése. Kezdetben lehetőleg olyan feladatokat tervezzünk, melyhez nem szükséges a társakkal való együttműködés vagy eszközmegosztás.
- A nyelvi megértés nehézségeiből adódóan a játékok menetének elmesélése túl bonyolult, érthetetlen lehet az autizmussal élő gyermekek számára. Ezért a feladatokat célszerű minél rövidebben elmagyarázni, be is mutatni. A játék menetének megértését fotókkal, rajzokkal is segíthetjük. Bizonyos gyermekeknél érdemes a mesés, verses elemeket kihagyni a játékból, mivel kevésbé értik a szimbolikus, ironikus, vicces, elvont tartalmakat. Könnyebb számukra a röviden megfogalmazott mondatok tartalmának megértése, követése.
- Néhány autizmussal élő gyermeknek az érintés elviselése, illetve más megérintése nehézséget okozhat. Ilyenkor át kell alakítani úgy a feladatot, hogy továbbra is megfeleljen a fejlesztés céljainak, de ne legyen szükséges a fizikai kapcsolat.
- Ahogy már említettük autizmussal élő gyermekek mozgásfejlődése gyakran mennyiségi és minőségi eltéréseket mutatnak kortársaikhoz képest. Ezeknek az eltéréseknek a kompenzálására különösen alkalmas a szenzomotoros integrációs szemléletű fejlesztés, melynek a célja az esetleg megkésett mozgásfunkciók, az éretlen szenzomotoros információfeldolgozás, a mozgástervezés és kivitelezés, a koordinációs és kombinációs képesség fejlesztése. A szenzomotoros tréningrendszerben az ismétlődő feladatok az autizmussal élő gyermekek számára átláthatóvá teszik a foglalkozást, biztonságot nyújtanak, és sikerélményhez juttathatja a gyermekeket

Finommozgás

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka különböző fajtái, a műalkotásokkal való ismerkedés is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. Az autizmussal élő gyermekekre azonban gyakran a finommotorikus készségek fejlődésének késése jellemző. Autizmussal élő gyermekek tárgyakkal való manipulációját megfigyelve szembetűnő az érdeklődés hiánya a tárgyi világ megismerésére irányuló spontán késztetés deficitje. E késztetés lenne az, ami az új anyagok, tárgyak, eszközök megismeréséhez és használatához vezethetne. Ennek hiányában tárgyhasználatuk legtöbbször inadekvát, repetitív és a megismerő folyamat során a spontán exploráció gyakran a tárgy lényegtelen tulajdonságaira irányul. A fenti problémák miatt a

vizuomotoros képességek kialakítása, és a meglévő képességek, készségek fejlesztése a normál fejlődésmenetet követve, a gyermek fejlődési szintjéhez igazodva strukturált tanítási helyzetben, speciális módszerekkel valósítható meg. A fejlesztés célja egyrészt a tárgyakkal való olyan szintű manipuláció, amely képessé teszi a gyermeket tevékenységek elvégzésére, a funkciónak megfelelő eszközhasználatra, másrészt szabadidős készségek tanítása, életkorának megfelelő szabadidős tevékenységek megismertetése. A középtávú (kb. egy óvodaévet felölelő) célok meghatározásához mindenkor szükséges a gyermek aktuális vizuomotoros készség szintjének felmérése.

A vizuomotoros felmérés eredményeinek birtokában, és a gyermek egyéb területein felmért (kognitív, kommunikációs, szociális) jellemzői alapján tűzhetők ki a fejlesztési célok. A középtávú fejlesztési célok elérése érdekében azokat kisebb lépésekre kell lebontanunk, ügyelve arra, hogy a már meglévő vagy kialakulóban levő készségekre alapozzunk, és várjuk el azok folyamatos alkalmazását más területen is. A gyermek képességeitől függően a fejlesztés történhet a csoportban a többiekkel együtt vagy egyéni helyzetben. Az önálló munkavégzés elősegítésére, a tevékenység megszervezéséhez az autizmussal élő gyermeknek általában nem elég, ha szóbeli instrukciókat adunk, és bemutatjuk a folyamatot. Szüksége lehet vizuális segítségre, például folyamatábrára, amely lépésről lépésre ábrázolja a kézimunka egyes elemeit, azon a szimbólumszinten, melyen a gyermek leginkább megérti a jelentéseket.

1.14. Problémás viselkedések megelőzése és kezelése

Az autizmussal élő gyermekek gyakran tanúsítanak olyan viselkedéseket, melyek környezetük számára érthetetlenek, zavaróak, elfogadhatatlanok. Tudnunk kell azonban, hogy ezek a viselkedések gyakran egyáltalán nem tudatosak, hátterükben pedig a szokásostól eltérő, alapvetően az autizmus természetéből fakadó okok azonosíthatók. A nem-kívánatos viselkedések hátterében gyakran szenzoros érzékenység, a szociális kontextus, a viselkedéssel kapcsolatos elvárások hiányos megértése, vagy éppen kommunikációs nehézségek állnak. Éppen ezért nagyon fontos, hogy ne próbáljunk szokványos magyarázatot adni a viselkedésekre, mint például, hogy a gyermek szándékosan nem akar együttműködni, vagy valószínűleg nem szereti az adott tevékenységet, személyt, esetleg szándékosan provokál. Ezek helyett a magyarázatok helyett előítélet-mentes, objektív megfigyelésekre van szükségünk, melyek pontosan leírják a viselkedést, annak kontextusát, közvetlen előzményeit és következményeit. A viselkedés pontos és szisztematikus megfigyelése rendszerint segít a háttérben rejlő okok megértésében.

A megfigyelés során érdemes feljegyzéseket (viselkedésgyűjtemény) vezetni, melyben rögzítjük a viselkedés körülményeit (pl. hely, idő, jelenlévő személyek) előzményeit, közvetlen kiváltóját,

magát a konkrét viselkedést, a lehető legpontosabban megfogalmazva (pl. Zsuzsi kétszer belerúgott a szekrényajtóba), és a viselkedés következményeit, a környezet reakcióit.

Mindezekből az információkból általában leszűrhető, hogy mi volt a problémás viselkedés oka, így megkezdhetjük a probléma oki kezelését, ahelyett, hogy magát a viselkedést próbálnánk elnyomni. Az objektivitáshoz hozzátartozik az is, hogy nem dönthetünk önkényesen arról, mit nevezünk problémás viselkedésnek.

A besoroláshoz a következő négy szempont figyelembe vétele szükséges:

- A viselkedés, vagy annak súlyossága nem felel meg a gyermek életkorának, vagy fejlettségi szintjének.
- A viselkedés veszélyt jelent magára a gyermekre, vagy más személyekre.
- A viselkedés jelentősen akadályozza a világ megismerését, a tanulást.

A viselkedés jelentősen rontja a gyermek környezetében lévő életminőségét, stresszt okoz.

A problémás viselkedések **megelőzésében és kezelésében** fontos szerepe van **a környezet adaptálásának** a gyermek megértéséhez. Ez alatt leggyakrabban a megfelelő motivációt, a gyermeki tevékenység körütekintő megszervezését, az események, cselekvések kiszámíthatóságát, a jól érthető kommunikációs interakciókat, a gyermek számára kellemetlen szenzoros ingerektől való védelmet értjük.

A problémás viselkedések **kezelése** nagyon sok viselkedés-és kognitívterápiás eljárás egységes és következetes alkalmazását jelenti a pedagógusok és a szülők részéről.

Az alábbiakban néhány gyakran alkalmazott eljárást sorolunk fel:

- A kívánt viselkedés szisztematikus jutalmazása.
- Alternatív viselkedés tanítása (pl. új kommunikációs viselkedés tanítása: a gyermek megtanul rámutatni a kívánt tárgyra ahelyett, hogy sikítással jelezne kívánságát).
- A problémás viselkedéssel nem összeegyeztethető viselkedés tanítása.
- A nem kívánt viselkedés figyelmen kívül hagyása.

A viselkedésmódosító technikák alkalmazása körütekintő tervezést és következetességet kívánnak meg.

1.15. MINDENNAPOS MOZGÁSFEJLESZTÉS ÓVODÁNKBAN

A hallássérült, illetve beszéd fogyatékos óvodás gyermekek pszichomotoros fejlődése igen változatos képet mutat. Mozgásfejlődésük lassabb tempójú, egyenetlen és szabálytalan fejlődés menetű. Az eltérések megmutatkoznak az alapmozgások fejletlenségében az egyensúlyérzékelés és mozgáskoordináció bizonytalanságában, a mozgásszervezés és téri tájékozódás nehézségében, a testséma fejletlenségében és az izomtónus zavaraiiban.

A mozgásfejlesztés során végigvezetjük a gyermeket mozgásfejlődésének állomásain, így erősítve meg testtudatát, fejlesztve mozgáskoordinációját és szenzomotoros integrációját.

A játékos mozgásfejlesztő foglalkozások során mindig törekszünk a sikerélmény biztosítására, az örömszerzésre, a bizalom kialakítására. A mozgásfejlesztés terápiás eszközökkel (Ayres, Mozgáskotta eszközök, illetve az „Így tedd rá!” táncos mozgásfejlesztő program eszközei) jól felszerelt szobában történik. A fejlesztés formája: csoportos, gyógypedagógus vezetésével.

Időtartam: 15-20 perc, a kötött foglalkozás menetébe beépítve.

A mozgásfejlesztés célja

- a mozgató funkciók fejlesztése
- a mozgás és észlelés térbeli és időbeli integrációjának kialakítása
- a mozgásos ismeretszerzés fejlesztése
- a beszédindításhoz, beszédfejlesztéshez szükséges mozgáskészségek kialakítása

A mozgásfejlesztés feladata

- a testtudat kialakítása, illetve megerősítése
- az egyes érzékelési területek összehangolt működésének fejlesztése különös tekintettel a testérzet, a tapintás, az egyensúlyérzékelés és a vizualitás összefüggésére
- a vestibuláris rendszer működésének korrigálása
- az alapmozgások koordinációjának fejlesztése
- a térészlelés, lateralitás fejlesztése
- a két testfél mozgásának összerendezése
- a mozgás, mint kommunikáció mély átélése folytán a beszédkésztetés erősítése
- ritmuskészség
- finommotorika, artikulációs és mimikai izmok működésének fejlesztése
- kognitív képességek fejlesztése
- koordináció javítása, fejlesztése
- beszédhallás, beszédértés fejlesztése
- szókincsbővítés

- a beszéd prozódiai elemeinek érzékelése
- társas kapcsolatok, együttműködés, tolerancia, bizalom fejlesztése

A mozgásfejlesztés során alkalmazott terápia: Delacato torna, „Így tedd rá!” táncos, mozgásfejlesztő program.

Az anyanyelvi nevelés kardinális elemei a mozgással kísért mondókák, egyszerű, népi gyermekdalok, gyermekjátékok, körjátékok, kiszámolók, párválasztó játékok.

A mozgással összekapcsolódó ének, vers, mondóka, zene, fejlesztő hatásán túl, pozitív érzelmeket vált ki a gyermekekből, nyugodt, biztonságos légkört teremt, fokozza érdeklődésüket, nyitottságukat.

Közösséget formál, társas kapcsolatokat alakít és erősít meg. Meghatározza a gyermek motivációját, attitűdjét a további tevékenységekhez.

1.16. A BEISKOLÁZÁS RENDJE:

- A gyermekekről az óvodai nevelés végére a pedagógiai megfigyelések és véleményezések alapján az illetékes szakértői bizottságok elkészítik az iskolaérettségi vizsgálatot, és kijelölik számukra az optimális továbbhaladás irányát.
- A súlyos fokban hallássérült gyermekek az intézmény előkészítő tagozatán folytatják tanulmányaikat.
- A cochleáris implantációs hallásjavító műtéten átesett gyermekek egy része a többségi általános iskolában integrált keretek között, szurdopedagógiai megsegítéssel folytathatják tanulmányaikat. Másik részük, intézményünk előkészítő osztályában kezdik meg tankötelezettségük teljesítését.
- Az óvoda logopédiai tagozatáról a tünetmentes gyermekek többségi általános iskolába kerülnek.
- Azok a gyermekek, akiknek a nyelvi fejlődési zavaruk csak részben rendeződött és további speciális fejlesztést igényelnek, intézményünk logopédiai első osztályában kezdenek meg általános iskolai tanulmányaikat.

Várható fejlettségi szint meghatározói óvodáskor végére

Az általunk megfogalmazott célok megvalósítására, az óvodáskor végén tapasztalható fejlettségi szintre kihathat:

- az óvodában eltöltött idő
- a gyermek mentális szintje
- a fogyatékoság mértéke

- a család hozzáállása a fejlesztéshez,
- valamint a társuló egyéb problémák.

Az anyanyelvi nevelés eredményessége, a gyermekek kommunikációs szintje iskolába lépéskor nagyon eltérő lehet. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészleteti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet, korai és optimális pedoaudiológiai ellátás stb.).

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- a testi fejlettség (fogváltás, második alakváltás időszaka)
- összerendezett, harmonikus a gyermek mozgása, mozgáskoordinációja megfelelő
- differenciáltabb az érzékelés, észlelés
- megjelenik a szándékos emlékezeti bevésés és felidézés
- képessé válik a figyelmét irányítani
- növekszik a figyelem időtartama
- feladattudata kialakult, kitartó, önálló,
- munkatempója megfelelő
- a szituatív beszéd útján hozzáfűzött kéréseket, kérdéseket, közléseket érti
- képes a szándékos hangadásra, önmaga kifejezésére szavakban vagy rövid mondatokban
- spontán kommunikációjában használja és tisztán, vagy megközelítően tisztán ejti a már kialakult és begyakorolt beszédhangjait
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről
- a környezet megismerése során a gyermeknek mennyiségi, nagyságbeli, térbeli és alaki viszonyokról vannak tapasztalatai
- testsémája, testfogalma kialakult vagy kialakulóban van (főbb testrészeit beazonosítja, megnevezi)
- dominanciája (kéz, láb, szem) kialakult, a kevert vagy keresztezett dominancia nehezítheti az írás, olvasás, számolás elsajátítását
- a koordinált szemmozgás, jó fixációs képesség segíti az írás, olvasás megtanulását
- térérzékelése, térirányok felismerése megfelelő, illetve kialakulóban van
- reprodukáló képessége térben és síkban kialakult (a gyermek le tudja utánozni a térben látott mozgást vagy térbeli építményt, illetve a síkban alkotott mintát)

- biztos az alak-háttér megkülönböztetése
- alak-, forma-, szín-, és nagyságállandóság felismerése kialakult
- Gestalt látása megfelelő (a gyermek képes a részeket egészként értelmezni, felismerni pl. hiányos kép kiegészítése)
- felismeri az azonosságot, különbözőséget
- átfordítási képessége kialakult egyik érzékelési síkon szerzett tapasztalatait, ismereteit fel tudja használni másik érzékelési területen)
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van
- kialakult a háromujjas ceruzafogás, jól és könnyen irányíthatóak kézmozgásai
- ismeri a viselkedés alapvető szabályait
- törekszik a viselkedés szokásszabályainak betartására
- saját igényeit igyekszik összehangolni környezete elvárásaival
- képes kompromisszumra konfliktushelyzetben.
- érvényesíti kezdeményezőképességét, kinyilvánítja tartósabb érdeklődését.
- indulatkontrollra képes, viselkedésében fellelhető az empátia
- szociálisan éretté válik az iskolába lépésre.